

Kontaktperson
Alexandra Favorin, tel. 25464
alexandra.favorin@regeringen.ax
(semester 22.12.2021-7.1.2022)

Enligt sändlista

Ärende

Förslag till landskapslagstiftning om skydd för visseblåsare

Landskapsregeringen har tagit fram förslag till landskapslagstiftning som implementerar Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser om unionsrätten (visseblåsardirektivet). Implementeringstiden för direktivet går ut den 17 december 2021, varför tidsramen för lagförslaget är stram.

Eftersom den föreslagna lagstiftningen berör ett område där lagstiftningsbehörigheten är delad mellan landskapet Åland och riket, behöver lagen genomföras genom så kallad blankettlagstiftning, där rikets lag tillämpligörs på Åland med vissa avvikelser. Vid tidpunkten för detta remissutskick har man på rikssidan inte tagit fram ett slutgiltigt lagförslag. Ändringar kommer att behöva göras i det bifogade förslaget till landskapslag utgående från den lagstiftning som slutgiltigt antas av riksdagen. För att inte fördröja den åländska implementeringen av direktivet behöver remissutlåtanden ges på landskapsregeringens lagförslag i detta skede.

Landskapsregeringen ger Er härmed möjlighet att ge synpunkter på bifogat förslag till landskapslagstiftning. Om Ni har kommentarer med anledning av förslaget ber landskapsregeringen Er att inkomma med dessa **senast den 20 januari 2022 per e-post till registrator@regeringen.ax**.

Remissdokumentet finns även tillgängligt på landskapsregeringens webbplats <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser>

Om behov finns av att få förslaget i pappersformat kan byråsekreterare Pia Grüssner kontaktas, pia.grussner@regeringen.ax tel. 25 251.

Med vänlig hälsning,

Lagberedare

Alexandra Favorin

SÄNDLISTA

Förslaget sänds för synpunkter till:

Fordonsmyndigheten
Fastighetsverket
Datainspektionen
Ålands hälso-och sjukvård (ÅHS)
Ålands miljö-och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM)
Upphandlingsinspektionen
Ålands energimyndighet
Ålands kommunförbund
Södra Ålands högstadiedistrikt k.f.
Ålands gymnasium
Ålands polismyndighet
Mariehamns stad
Kommunernas socialtjänst (KST)
Oasen k.f.
Posten Ab
Paf Ab
Offentliga Ålands it-bolag (ÅDA)
Utbildnings- och kulturavdelningen, Ålands landskapsregering
Infrastrukturavdelningen, Ålands landskapsregering
Social- och miljöavdelningen, Ålands landskapsregering
Näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Regeringskansliet, Ålands landskapsregering
Finansavdelningen, Ålands landskapsregering

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen samt till lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen. Genom den föreslagna lagen genomförs direktivet om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten.

Den föreslagna lagen är en allmän lag om skydd för rapporterande personer inom lagens tillämpningsområde. Lagen kompletterar de redan gällande särskilda bestämmelserna om skydd för rapporterande personer och avsikten är att den ska tillämpas parallellt med och komplettera den övriga lagstiftningen. De särskilda bestämmelserna om skydd för personer som rapporterar är primära och den föreslagna allmänna lagen kompletterar bestämmelserna.

I den föreslagna lagen föreskrivs det om lagens tillämpningsområde, tillämpningsområdet med avseende på personer, definitioner, allmänna villkor för skydd för rapporterande personer samt rapportering och villkor för att få skydd. I lagen föreskrivs om skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler och om de förfaranden och ansvar som hänför sig till detta, om externa rapporteringskanaler och om den uppföljning som ska göras till följd av rapporter. Dessutom föreskrivs det om behöriga myndigheter och gemensam extern rapporteringskanal, förbud mot repressalier, skadestånd och påföljder samt sekretess och andra aspekter som hänför sig till skyddet för rapporterande personer och berörda personer.

Syftet med propositionen är att göra genomförandet av unionsrätten effektivare genom att på unionsnivå skapa enhetliga miniminormer för skyddet för visselblåsare. Avsikten med den föreslagna lagen är att personer som i ett arbetsrelaterat sammanhang upptäcker eller har misstankar om verksamhet som skadar allmänintresset inom specificerade områden av EU-lagstiftningen ska kunna rapportera om detta på ett tryggt sätt. På så sätt kan man förebygga hot mot eller allvarlig skada för allmänintresset.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 17 december 2021.

Lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 § Syfte

Genom denna lag stärks kontrollen av efterlevnaden av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen genom att föreskriva om skydd för personer som rapporterar om överträdelser som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag. Genom denna lag genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten, nedan *direktivet om skydd för rapporterande personer*.

2 § Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om skydd för sådana personer som rapporterar brott, överträdelser, missbruk eller andra handlingar eller underlåtenheter, som ska betraktas som brott mot de av Europeiska unionens förordningar eller de nationella lagar som nämns i bilagan på följande lagstiftningsområden:

- 1) offentlig upphandling,
- 2) finansiella tjänster, produkter och marknader samt förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism,
- 3) produktsäkerhet och produktöverensstämmelse,
- 4) transportsäkerhet,
- 5) miljöskydd,
- 6) strålskydd och kärnsäkerhet,
- 7) livsmedels- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande,
- 8) folkhälsa,
- 9) konsumentskydd,
- 10) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

Förutsättningen för tillämpningen av denna lag är att den rapport som avses i 1 mom. gäller en handling eller underlåtenhet som

- 1) kan leda till fängelsestraff, böter eller administrativa påföljder av straffkaraktär, eller
- 2) allvarligt kan äventyra fullföljandet av de mål med ovannämnda lagstiftning som är av allmänt intresse.

Dessutom tillämpas det skydd som föreskrivs i denna lag på sådana personer som rapporterar missbruk eller överträdelser som gäller Europeiska unionens utgifter, uppbörd av unionens inkomster, medel och tillgångar, eller Europeiska unionens eller nationella understöd eller Europeiska unionens eller nationella statsstödsregler.

Det skydd som föreskrivs i denna lag tillämpas också på sådana personer som rapporterar

- 1) överträdelser, missbruk eller förfaranden som strider mot Europeiska unionens eller nationella konkurrensregler, eller

2) överträdelser av lagstiftningen om samfundsskatt eller arrangemang vars syfte är att få en skattefördel (hänvisning till artikel 26.2 i FEUF). Den bilaga om tillämpningsområdet som anges i 1 mom. får ändras genom förordning av statsrådet när det görs ändringar i de författningar som hör till tillämpningsområdet.

3 § Definitioner

I enlighet med förfarandet i denna lag avses med

- 1) *information om överträdelser* information eller rimliga misstankar om faktiska eller potentiella överträdelser av lagstiftningen,
- 2) *rapport eller rapportera* muntligt eller skriftligt tillhandahållande av information om överträdelser,
- 3) *intern rapportering* muntligt eller skriftligt tillhandahållande av information om överträdelser inom en juridisk person i den privata eller offentliga sektorn,
- 4) *extern rapportering* muntligt eller skriftligt tillhandahållande av information om överträdelser till de behöriga myndigheterna,
- 5) *offentliggörande eller offentliggöra* att göra information om överträdelser tillgänglig för allmänheten,
- 6) *rapporterande person* en fysisk person som rapporterar eller offentliggör information om överträdelser som förvärvats i samband med personens arbete, yrke eller uppdrag,
- 7) *främjande person* en fysisk person som bistår en rapporterande person med rapporteringen i ett arbetsrelaterat sammanhang,
- 8) *berörd person* en fysisk eller juridisk person som i rapporten eller offentliggörandet anges som en person som gjort sig skyldig till överträdelserna eller till vilken den personen har anknytning,
- 9) *repressalie* varje direkt eller indirekt handling eller underlåtenhet som sker i ett arbetsrelaterat sammanhang och som föranletts av intern eller extern rapportering eller av ett offentliggörande, och som ger upphov till eller kan ge upphov till oberättigad skada för den rapporterande personen,
- 10) *juridisk person i den privata sektorn* en sådan sammanslutning som idkar näring som avses i 3 § 1, 2, 4, 5 och 6 punkten i handelsregisterlagen (129/1979) och som är skyldig att göra en grundanmälan till handelsregistret,
- 11) *juridisk person som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en juridisk person i den offentliga sektorn* aktiebolag med statlig majoritet enligt 2 § i lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning (1368/2007), statliga affärsverk enligt lagen om statliga affärsverk (1062/2010), sammanslutningar enligt 6 § 1 mom. i kommunallagen (410/2015) samt affärsverkssamkommuner enligt 65 § i kommunallagen.

4 § Förhållande till annan lagstiftning

Bestämmelserna i denna lag ska tillämpas till den del något annat inte föreskrivs någon annanstans.

5 § Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag tillämpas inte på

- 1) skyddet av säkerhetsklassificerad information enligt lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (1531/2011), lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) och lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004),

2) sådana försvars- och säkerhetsupphandlingar som artikel 346 i FEUF tillämpas på,

3) sådana uppgifter som omfattas av tystnadsplikt för hälsovårdspersonal enligt lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994), lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) (och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet) eller sekretess enligt 15 kap. 17 § i rättegångsbalken (4/1734), 5 c § i lagen om advokater (496/1958) eller 8 § 1 mom. 4 och 5 punkten i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011),

4) konfidentialitet i fråga om domstolars beslutsfattande, så som särskilt föreskrivs i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) eller lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007),

5) behandlingen av brottmål, så som särskilt föreskrivs i förundersökningslagen (2011/805),

6) fall där personer har gett informerat samtycke till att identifieras som informationskälla eller registreras som sådan i databaser som förvaltas av brottsbekämpande myndigheter på det sätt som föreskrivs i 5 kap. 40–42 § i polislagen (872/2011) och 5 kap. 36 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019), i 3 kap. 36 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) och 5 kap. 45 § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019), i 3 kap. 39–41 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015) och 5 kap. 30 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019) samt i lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (2014/255).

6 § Tillämpningsområde med avseende på personer

Det skydd som föreskrivs i denna lag ska tillämpas på rapporterande personer som i sitt arbete, yrke eller uppdrag eller i samband med dem förvärvar information om sådana brott, överträdelser, missbruk eller andra handlingar eller underlåtenheter som avses i 2 §.

När de kriterier som anges i 1 mom. uppfylls tillämpas skyddet på följande personer, som är i kontakt med den berörda personen i sin arbetsrelaterade verksamhet:

1) personer i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

2) egenföretagare,

3) aktieägare,

4) personer som hör till styrelsen eller förvaltningsrådet för en juridisk person i den privata sektorn eller en juridisk person som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en juridisk person i den offentliga sektorn samt verkställande direktörer för juridiska personer,

5) ansvariga bolagsmän och tysta bolagsmän enligt lagen om öppna bolag och kommanditbolag (389/1988),

6) volontärer,

7) praktikanter.

Skyddet tillämpas också på sådana rapporterande personer som har fått information om överträdelser under förhandlingar som föregår ett arbete, yrke eller uppdrag eller under ett arbete, yrke, eller uppdrag som avslutats.

Dessutom tillämpas skyddet på

1) personer som bistår en rapporterande person med rapporteringen i ett arbetsrelaterat sammanhang,

2) tredje personer som har anknytning till en rapporterande person och som kan komma att utsättas för repressalier i ett arbetsrelaterat sammanhang,

3) juridiska personer som den rapporterande personen äger, arbetar för eller på annat sätt har anknytning till i ett arbetsrelaterat sammanhang och som därför kan komma att utsättas för repressalier.

2 kap. Allmänna villkor för skydd för rapporterande personer samt rapportering

7 § Villkor för skydd för rapporterande personer

Rapporterande personer ska garanteras skydd enligt denna lag, om överträdelsen rapporteras med iakttagande av bestämmelserna i denna lag om intern eller extern rapportering eller offentliggörande av uppgifter. Ett villkor för skyddet är dessutom att den rapporterande personen vid tidpunkten för rapporteringen har rimliga skäl att tro att den information om överträdelser som rapporteras är sann och att sådan information omfattas av lagens tillämpningsområde.

Under de förutsättningar som avses i 1 mom. ska skydd också garanteras personer som

- 1) har rapporterat eller offentliggjort information om överträdelser anonymt, om den rapporterande personen senare identifieras och utsätts för repressalier,
- 2) i enlighet med 5 § i lagen om företagshemligheter (595/2018) till skydd för allmänintresset har rapporterat eller offentliggjort en företagshemlighet i samband med informationen om en överträdelse,
- 3) rapporterar överträdelser som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag till unionens relevanta institutioner, organ eller byråer; dessa personer ska omfattas av skydd enligt denna lag på samma villkor som personer som rapporterat till en extern rapporteringskanal.

Juridiska personer inom den privata och den offentliga sektorn får ta emot anonyma rapporter till en intern rapporteringskanal och följa upp rapporterna.

Anonyma rapporter tas inte emot i externa rapporteringskanaler och uppföljning görs inte utifrån dem.

8 § Skyldighet att inrätta interna rapporteringskanaler

Följande juridiska personer är skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering av information om överträdelser och för uppföljning utifrån informationen:

- 1) staten och dess ämbetsverk och inrättningar, kommunerna, församlingarna och andra juridiska personer inom den offentliga sektorn samt juridiska personer som ägs av eller står under bestämmande inflytande av dessa och som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,
- 2) sådana juridiska personer inom den privata sektorn som regelbundet har minst 50 arbetstagare anställda i arbetsavtalsförhållande,
- 3) sådana rapporteringsskyldiga sammanslutningar som avses i 1 kap. 2 § 1 mom. i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017) och som har den skyldighet som avses i 7 kap. 8 § i den lagen,
- 4) sammanslutningar och inrättningar som är tillsynsobjekt enligt 4 § i lagen om Finansinspektionen (878/2008) och andra finansmarknadsaktörer som avses i 5 § i den lagen och som med stöd av bestämmelserna om finansmarknaden är skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal.

Den interna rapporteringskanalen ska kunna användas av alla personer som är anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande hos den juridiska personen när rapporteringen gäller en överträdelse inom den juridiska

personens verksamhet. Också sådana personer som avses i 5 § 2 mom. 2–7 punkten, 3 och 4 mom. samt andra personer kan ges tillgång till den interna rapporteringskanalen.

9 § Inrättande av interna rapporteringskanaler och utnämning av ansvariga aktörer

En juridisk person inom den privata eller offentliga sektorn kan ordna en intern rapporteringskanal själv eller genom någon annan offentlig eller privat tjänsteleverantör.

En juridisk person som är skyldig att inrätta en intern rapporteringskanal ska utse en person, enhet eller tjänsteleverantör som ansvarar för behandlingen av rapporter och för den uppföljning som föreskrivs i denna lag och som ska kunna sköta sina uppgifter opartiskt och oberoende.

10 § Gemensamma interna rapporteringskanaler och resurser

Sådana juridiska personer inom den privata sektorn som regelbundet har högst 249 anställda får dela på de resurser som anvisats för att ta emot rapporter och utföra utredningar.

Detta påverkar inte att de skyldigheter att upprätthålla sekretess, ge återkoppling och åtgärda rapporterade överträdelser som i denna lag föreskrivs för dessa juridiska personer.

Kommuner och samkommuner får dela på interna rapporteringskanaler och ansvara för deras verksamhet tillsammans i enlighet med denna lag, under förutsättning att de delade interna rapporteringskanalerna skiljer sig från och är oberoende i förhållande till externa rapporteringskanaler.

11 § Krav som gäller interna rapporteringskanaler

Rapporteringen genom en intern rapporteringskanal ska vara konfidentiell. Information om den rapporterande personens, den berörda personens och andra i rapporten nämnda personers identitet samt andra personuppgifter ska hemlighållas. Obehöriga personer ska förhindras åtkomst till rapporteringskanalen.

Rapporteringskanalerna ska göra det möjligt att rapportera muntligt eller skriftligt, eller båda delarna. Om det är möjligt att rapportera muntligt ska det kunna ske per telefon eller via andra röstmeddelandesystem och, på begäran av den rapporterande personen, vid ett fysiskt möte inom en rimlig tidsfrist.

En juridisk person som är skyldig att inrätta en intern rapporteringskanal ska informera om den interna och externa rapporteringen, de förfaranden som hänför sig till rapporteringen och villkoren för skyddet för rapporterande personer. Informationen ska presenteras i en tydlig och lättillgänglig form.

12 § Uppföljning

Den person eller aktör som ansvarar för uppföljningen av en rapport ska lämna en bekräftelse av mottagandet av rapporten till den rapporterande personen inom sju dagar från mottagandet och vidta nödvändiga uppföljningsåtgärder.

Den rapporterande personen ska informeras inom tre månader från bekräftelsen av mottagandet om vilka åtgärder som rapporten gett upphov till. Om ingen bekräftelse sänts till den rapporterande personen ska åtgärderna meddelas inom tre månader efter utgången av sjudagarsperioden från det att rapporten gjordes.

13 § Frivilliga interna rapporteringskanaler

Juridiska personer inom den privata eller offentliga sektorn kan inrätta en intern rapporteringskanal i enlighet med denna lag även om de inte är skyldiga att göra det enligt 8 §. En frivilligt inrättad intern rapporteringskanal ska uppfylla kraven i 11 och 12 §.

På frivilligt inrättade interna rapporteringskanaler ska tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om skydd för personer som rapporterar.

14 § Prioritet i fråga om interna rapporteringskanaler

En rapport om överträdelser som upptäckts i en juridisk persons verksamhet (inom den privata eller offentliga sektorn) ska i första hand lämnas i den juridiska personens interna rapporteringskanal (som avses i 8 eller 13 §).

En rapporterad person kan lämna en rapport till en gemensam extern rapporteringskanal som avses i 15 §, om

- 1) den juridiska personen inte har någon rapporteringskanal eller den rapporterade personen inte har tillgång till kanalen, eller
- 2) uppföljning av en intern rapport inte har gjorts i enlighet med 12 §, eller
- 3) den rapporterade personen har rimliga skäl att tro att överträdelserna inte kan åtgärdas effektivt utifrån en intern rapport eller att han eller hon riskerar att utsättas för repressalier.

15 § Gemensam extern rapporteringskanal och behöriga myndigheter som fungerar som externa rapporteringskanaler

Justitiekanslern i statsrådet är gemensam extern rapporteringskanal och behörig myndighet.

Den gemensamma externa rapporteringskanalen ska centraliserat ta emot alla rapporter till myndigheternas externa rapporteringskanaler och överföra anmälningarna till de behöriga myndigheter som fungerar som externa rapporteringskanaler och som svarar för tillsynen över lagstiftningen inom ett tillämpningsområde som avses i 2 §.

De behöriga myndigheterna ska ta emot rapporterna från den gemensamma externa rapporteringskanalen, lämna återkoppling och vidta nödvändiga uppföljningsåtgärder till följd av rapporterna. De behöriga myndigheterna ska se till att det finns tillräckliga resurser för att ta emot och behandla rapporter.

16 § Krav som gäller externa rapporteringskanaler

Behöriga myndigheter ska ha en oberoende och självständig extern rapporteringskanal för mottagande och handläggning av rapporter.

Externa rapporteringskanaler är oberoende och självständiga, om

- 1) de är utformade, inrättade och drivs på ett sätt som säkerställer informationens fullständighet, integritet och konfidentialitet och förhindrar åtkomst från obehörig personal vid den behöriga myndigheten, och
- 2) det är möjligt att varaktigt lagra informationen för ytterligare utredningar.

De externa rapporteringskanalerna ska göra det möjligt att rapportera muntligt och skriftligt. Muntlig rapportering ska kunna ske per telefon eller via andra röstmeddelandesystem och, på begäran av den rapporterade personen, vid ett fysiskt möte inom en rimlig tidsfrist.

Om en rapport tas emot genom andra kanaler än de rapporteringskanaler som avses i 17 och 18 § eller av en annan person än den som är ansvarig för handläggning av rapporter, får den person som mottagit rapporten inte lämna ut information som kan identifiera den rapporterade eller den berörda personen. Den som tar emot rapporten ska omedelbart vidarebefordra rapporten i oförändrat skick till den person som är ansvarig för handläggning av rapporter.

De behöriga myndigheterna ska utse och utbilda de personer i personalen som ansvarar för handläggning av rapporter. Personer som är ansvariga för handläggning av rapporter ska

- 1) ge information om förfarandena för rapportering,
- 2) ta emot och följa upp rapporter,
- 3) hålla kontakt med den rapporterade personen för att lämna återkoppling och få ytterligare information när så är nödvändigt.

Till den gemensamma externa rapporteringskanalens uppgifter hör utöver vad som nämns ovan allmän information, rådgivning, uppföljning av handläggningen av rapporter samt rapportering till EU.

17 § Uppföljning i externa rapporteringskanaler

De behöriga myndigheterna ska

- 1) ta emot rapporter och omgående, och under alla omständigheter inom sju dagar från mottagande av rapporten, bekräfta mottagandet, såvida inte den rapporterade personen uttryckligen begärt annat eller den behöriga myndigheten har rimliga skäl att tro att en bekräftelse av mottagande av en rapport skulle äventyra skyddet av den rapporterade personens identitet,
- 2) omsorgsfullt följa upp rapporterna,
- 3) lämna återkoppling till den rapporterade personen inom en rimlig tidsfrist som inte överstiger tre månader eller, i behörigen motiverade fall, sex månader,
- 4) underrätta den rapporterade personen om det slutliga resultatet av utredningar som rapporten gett upphov till, i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i nationell rätt,
- 5) i god tid översända informationen i rapporten till unionens behöriga institutioner, organ eller byråer, beroende på vilket som är tillämpligt, för vidare utredning, om så föreskrivs i unionsrätten eller nationell rätt, och
- 6) vid behov ge den rapporterade personen ett intyg över rapporten som bevis på att personen har rätt till skydd enligt detta direktiv.

De behöriga myndigheterna ska på sina webbplatser i en separat avdelning som är tydligt markerad och lättåtkomlig offentliggöra åtminstone följande information:

- 1) villkoren för att omfattas av skydd enligt denna lag,
- 2) kontaktuppgifter till de externa rapporteringskanaler som anges i 15 §, i synnerhet elektroniska adresser och postadresser, samt telefonnummer till dessa kanaler, med angivelse av om telefonsamtal spelas in,
- 3) de förfaranden som är tillämpliga på rapportering av överträdelse, inbegripet det sätt på vilket den behöriga myndigheten får kräva att den rapporterade personen förtydligar den information som rapporterats eller lämnar ytterligare information, tidsfristen för att lämna återkoppling samt innehållet i sådan återkoppling,

- 4) den konfidentialitetsordning som är tillämplig på rapporter, särskilt information om behandling av personuppgifter i enlighet med artikel 17 i detta direktiv, artiklarna 5 och 13 i direktiv (EU) 2016/679, artikel 13 i direktiv (EU) 2016/680 och artikel 15 i förordning (EU) 2018/1725, beroende på vad som är tillämpligt,
- 5) vilken typ av uppföljning som ska ges till rapporter,
- 6) tillgängliga rättsmedel och förfaranden för skydd mot repressalier och tillgången till konfidentiell rådgivning för personer som överväger att rapportera,
- 7) en förklaring som tydligt anger under vilka villkor som personer som rapporterar till den behöriga myndigheten inte skyddas från ansvar för sekretessöverträdelse enligt 25 §,
- 8) kontaktuppgifter till den gemensamma externa rapporteringskanal som anges i 16 § ? mom.

18 § Handläggning av rapporter i vissa fall

Om en rapporterad överträdelse är klart ringa och ytterligare uppföljning inte krävs kan den behöriga myndigheten avsluta handläggningen av rapporten. Den behöriga myndigheten ska fatta ett beslut i ärendet jämte motivering och underrätta den rapporterande personen om detta. En avslutad handläggning inverkar inte på det skydd som avses i denna lag för rapporterande personer utifrån en intern eller extern rapport.

Den behöriga myndigheten kan också avsluta handläggningen när det är fråga om upprepade rapporter som inte innehåller någon betydande ny information om en överträdelse jämfört med en tidigare rapport som behandlats på behörigt sätt. Den behöriga myndigheten ska meddela beslutet jämte motivering till den rapporterande personen.

Om ett stort antal rapporter tas emot får den behöriga myndigheten prioritera handläggningen av sådana rapporter som gäller allvarliga överträdelse inom tillämpningsområdet för denna lag eller överträdelse av viktiga bestämmelser och föreskrifter. Återkoppling om uppföljningen av en rapport ska dock alltid lämnas inom den tidsfrist som anges i 20 § 1 mom. 3 punkten i denna lag.

En myndighet som har tagit emot en rapport men inte har behörighet att åtgärda den rapporterade överträdelsen ska vidarebefordra rapporten till den behöriga myndigheten inom skälig tid och på ett säkert sätt. Den rapporterande personen ska utan dröjsmål underrättas om att rapporten har överförts.

3 kap. Bestämmelser om interna och externa rapporter

19 § Sekretesskyldighet

Den som vid behandlingen av rapporter enligt denna lag har fått kännedom om en rapporterande persons identitet är skyldig att hemlighålla informationen. Information om den rapporterande personens identitet får inte utan personens uttryckliga samtycke ges till någon annan än en sådan aktör som avses i 8 och 13 § och som ansvarar för att ta emot och följa upp rapporter eller till en behörig myndighet som avses i 15 §.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. får den person eller aktör som fått den sekretessbelagda informationen lämna ut den rapporterande personens identitet, om det är nödvändigt att lämna ut informationen för handläggningen av en rapport enligt denna lag i en extern rapporteringskanal, för en polisanmälan, polisens förundersökning eller behandling i domstol.

En person som bistår den rapporterande personen i ett rapporteringsförfarande ska hemlighålla de uppgifter om rapporten som han eller hon fått i detta sammanhang.

Den som handlägger rapporten eller den behöriga myndigheten ska på förhand underrätta den rapporterande personen om utlämnandet av personens identitet i sådana fall som anges i 2 mom., om inte sådan information äventyrar en förundersökning eller rättegång som gäller ärendet. När den behöriga myndigheten underrättar den rapporterande personen om detta ska den ge personen en skriftlig förklaring om skälen till att de sekretessbelagda uppgifterna lämnas ut.

Varaktigheten för sekretessen bestäms enligt 31 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (1999/621).

En parts rätt att ta del av en handling bestäms enligt 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Om en handling hör till ett rättegångsmaterial finns bestämmelser om en parts rätt att ta del av handlingen i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) och lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007). Bestämmelser om rätten för en part vid förundersökning att ta del av en handling som lagts fram eller utarbetats vid en förundersökning finns i förundersökningslagen (805/2011).

20 § Behandling av personuppgifter

Den anställda som är ansvarig för handläggning av rapporter vid en behörig myndighet och som har rätt till tillgång till den information som en rapporterande person lämnar, får inte röja sekretessbelagt innehåll eller sådan information som när den antecknats i en handling är sekretessbelagd eller någon annan omständighet för vilken tystnadsplikt föreskrivs genom lag som han eller hon fått har kännedom om i samband med sitt arbete inom myndigheten, vid överföring av uppgifterna både inom och utom den behöriga myndigheten. Detta gäller även när en behörig myndighet inleder en intern utredning eller genomför verkställighetsåtgärder i samband med en rapport.

21 § Dokumentation av rapporterna

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska dokumentera varje mottagen rapport i enlighet med de sekretesskrav som anges i denna lag. Rapporterna ska sparas endast så länge det är nödvändigt och proportionellt för att iakttä de krav som åläggs enligt denna lag eller andra krav som åläggs genom unionsrätten eller nationell rätt.

Om en telefonlinje med inspelning eller andra röstmeddelandesystem med inspelning används för rapportering ska berörda juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter med den rapporterande personens samtycke, ha rätt att dokumentera eller registrera den muntliga rapporteringen

1) genom en inspelning av samtalet i en varaktig och åtkomlig form, eller

2) genom en fullständig och korrekt utskrift av samtalet som gjorts av den personal som är ansvarig för handläggning av rapporter.

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ge den rapporterande personen tillfälle att kontrollera, rätta och godkänna utskriften av samtalet genom att underteckna den.

Om en telefonlinje utan inspelning eller andra röstmeddelandesystem utan inspelning används för rapportering ska juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ha rätt att dokumentera den muntliga rapporteringen i form av ett korrekt protokoll från samtalet skrivet av den personal som är ansvarig för handläggning av rapporter. Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ge den rapporterande personen tillfälle att kontrollera, rätta och godkänna protokollet från samtalet genom att underteckna det.

Om en person begär ett möte med personalen vid juridiska personer i den privata och offentliga sektorn eller vid behöriga myndigheter för rapporteringsändamål enligt 14 och 16 §, ska juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter med den rapporterande personens samtycke, säkerställa att fullständig och korrekt dokumentation av mötet bevaras i en varaktig och åtkomlig form.

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ha rätt att dokumentera mötet

- 1) genom en inspelning av samtalet i en varaktig och åtkomlig form, eller
- 2) genom ett korrekt protokoll från mötet upprättat av den personal som är ansvarig för handläggning av rapporter.

Juridiska personer i den privata och offentliga sektorn och behöriga myndigheter ska ge den rapporterande personen tillfälle att kontrollera, rätta och godkänna protokollet från mötet genom att underteckna det.

22 § Bedömning av behöriga myndigheters förfarande

Behöriga myndigheter ska regelbundet, minst en gång vart tredje år, utvärdera sina förfaranden för mottagande och uppföljning av rapporter med beaktande av sin egen och andra behöriga myndigheters erfarenheter och vid behov utveckla förfarandena i enlighet med det.

4 kap. Offentliggöranden

23 § Offentliggöranden

En rapporterande person som gör ett offentliggörande ska omfattas av skydd om

- 1) personen rapporterade först internt och externt, eller direkt externt i enlighet med 2 kap. och ingen lämplig åtgärd vidtogs till följd av rapporten inom den föreskrivna tidsfristen, eller
- 2) personen har rimliga skäl att tro att
 - a) överträdelsen kan utgöra överhängande eller uppenbar fara för allmänintresset, eller
 - b) det, vid extern rapportering, finns risk för repressalier eller att en myndighet är delaktig i överträdelsen eller att det annars är osannolikt att myndigheten kommer att åtgärda överträdelsen på ett effektivt sätt, på grund av fallets särskilda omständigheter.

Vad som föreskrivs i 1 mom. ska inte tillämpas om en person lämnar ut information direkt till pressen i enlighet med nationella bestämmelser som etablerar ett skyddssystem för yttrande- och informationsfriheten.

5 kap. Skyddsåtgärder

24 § Förbud mot repressalier

Arbetsgivare, beställare [uppdragsgivare], entreprenörer, användarföretag eller andra som ordnar ett arbete får inte rikta repressalier mot en rapporterande person eller någon annan person som avses i 5 § till följd av en rapport som lämnats i enlighet med denna lag. Det är också förbjudet att hindra eller försöka hindra en person att rapportera information om en överträdelse.

En arbetsgivares eller dess företrädares förfarande ska betraktas som en förbjuden repressalie om villkoren för en persons arbetsavtals- eller tjänsteförhållandet försämras, anställningsförhållandet avslutas, personen

permitteras eller på något annat sätt missgynnas eller utsätts för negativa följder på grund av att han eller hon i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag har rapporterat en överträdelse, eller misstanke om en sådan, eller medverkat i utredningen av ett ärende som gäller den rapporterade överträdelsen.

I fråga om näringsverksamhet ska det betraktas som en förbjuden repressalie enligt 1 mom. om den som tillhandahåller varor eller tjänster nekar till att leverera varor eller tjänster, avslutar ett avtalsförhållande i förtid eller på annat sätt riktar negativa följder mot en person på grund av att han eller hon i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag har rapporterat en överträdelse, eller misstanke om en sådan, eller medverkat i utredningen av ett ärende som gäller den rapporterade överträdelsen.

Om den rapporterande personen är en aktieägare på det sätt som avses i 6 § 2 mom. eller är medlem i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan ska förbudet i 1 mom. tillämpas på den juridiska person som den rapporterande personens aktieinnehav gäller eller vars organ den rapporterande personen är medlem i.

25 § Ansvarsfrihet

En rapporterande person ska inte anses ha brutit mot en skyldighet som begränsar offentliggörande eller anskaffande av information med stöd av en lag, ett avtal eller någon annan sådan skyldighet och personen får inte åläggas ansvar av något slag med avseende på överträdelse i fråga om en sådan skyldighet till följd av extern eller intern rapportering eller offentliggörande, under förutsättning att personen vid tidpunkten för rapporten hade rimliga skäl att tro att rapporteringen eller offentliggörandet av informationen var nödvändig för att avslöja en överträdelse som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag.

Rapporterande personer ska inte åläggas ansvar när det gäller anskaffandet av eller tillgången till information som rapporteras eller offentliggörs, under förutsättning att sådant anskaffande eller sådan tillgång inte utgör ett självständigt brott.

Vid rättegång, inbegripet avseende förtal, upphovsrättsintrång, brott mot tystnadsplikt, överträdelse av dataskyddsregler, röjande av företagshemligheter eller avseende ersättningsanspråk som bygger på privaträtt, offentlig rätt eller kollektiv arbetsrätt, ska personer som avses i 5 § inte åläggas ansvar av något slag som en följd av rapporter eller offentliggöranden enligt denna lag. Dessa personer ska ha rätt att återropa denna rapport eller detta offentliggörande för att yrka på att ärendet avslås, under förutsättning att de hade rimliga skäl att tro att det var nödvändigt att rapportera eller offentliggöra sådan information för att avslöja en överträdelse i enlighet med detta direktiv.

Om en person rapporterar eller offentliggör information om överträdelser som omfattas av denna lag, och den informationen inbegriper företagshemligheter, och den personen uppfyller villkoren i denna lag, ska sådan rapportering eller sådant offentliggörande anses som lagligt enligt villkoren i artikel 3.2 i direktiv (EU) 2016/943.

26 § Bevisbördan

Den som inleder ett ärende ska vid behandlingen av ett ärende om överträdelse av förbudet mot repressalier i en domstol eller vid någon annan myndighet lägga fram en utredning om de omständigheter som yrkandet grundar sig på. Om det vid behandlingen på grundval av de utredningar som framförts kan antas att förbudet mot repressalier överträtts ska motparten visa att förbudet inte har överträtts för att upphäva antagandet. Denna bestämmelse tillämpas inte vid behandlingen av brottmål.

27 § Skadestånd

Den som uppsåtligt bryter mot förbudet mot att förhindra rapportering och mot repressalier i 27 § 1–3 mom. ska ersätta den rapporterande personen eller en annan person som avses i 4 § 4 mom. för den skada som orsakats personen.

På ersättningar som ska betalas för grundlöst upphävande av ett arbetsavtal tillämpas bestämmelserna i 12 kap. 2 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 12 kap. 12 § i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011).

Den som avsiktligt rapporterat eller offentliggjort felaktiga uppgifter ska ersätta den berörda personen för den skada som detta orsakat personen.

På jämkning av ersättningsskyldigheten enligt 1 och 3 mom. och på fördelning av skadeståndsansvaret mellan två eller flera skadeståndsskyldiga tillämpas vad som föreskrivs i 2 och 6 kap. i skadeståndslagen (412/1974).

Bestämmelserna i denna lag inskränker inte den skadelidandes rätt att kräva ersättning med stöd av skadeståndslagen eller någon annan lag.

Bestämmelser om en arbetsgivares ersättningsansvar för en skada som orsakats av arbetsgivarens företrädare finns i 1 kap. 9 § i arbetsavtalslagen (55/2001) och 1 kap. 9 § i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011).

28 § Bestämmelsernas tvingande natur

Ett avtal som inskränker de rättigheter och rättsmedel som en rapporterande person eller en berörd person har enligt denna lag är ogiltigt.

29 § Åtgärder för att skydda berörda personer

De berörda personernas identitet ska hållas hemlig så länge utredningen av det ärende som en rapport eller ett offentliggörande gett upphov till pågår eller tills ärendet blir offentligt när polisens förundersökning avslutas eller vid behandling i domstol.

6 kap. Påföljder

30 § Gottgörelse

En fysisk person som har utsatts för repressalier har rätt att få gottgörelse för den kränkning som den förbjudna repressalien inneburit av den som i strid med denna lag har riktat repressalier mot den rapporterande personen. Dessutom har en person som hindrats från att rapportera eller som någon försökt hindra från att rapportera rätt till gottgörelse.

Gottgörelsen ska vara rättvis i förhållande till hur allvarlig gärningen är. Gärningens allvarlighetsgrad bedöms med beaktande av dess art, omfattning och varaktighet.

Gottgörelsen kan jämkas eller behöver inte påföras, om den skulle bli oskälig särskilt med beaktande av om den som brutit mot förbudet har försökt förhindra eller undanröja konsekvenserna av förfarandet och med hänsyn till dennes ekonomiska ställning.

När gottgörelsen bestäms ska också eventuell ersättning som med stöd av någon annan lag har dömts ut eller påförts på grund av samma kränkning av personen i fråga beaktas.

Erhållande av gottgörelse hindrar inte att en person får skadestånd med stöd av denna lag eller skadeståndslagen (412/1974) eller någon annan lag.

31 § Krav på gottgörelse

Den som anser sig ha utsatts för repressalier eller hindrats från att rapportera får yrka på gottgörelse i tingsrätten. Gottgörelse ska yrkas inom två år från den tidpunkt då rapporteringen hindrades eller förbudet mot repressalier överträdde.

32 § Straffbestämmelser

Den som avsiktligt rapporterar eller offentliggör felaktiga uppgifter ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas till böter för brott mot lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 19 § i denna lag döms i enlighet med 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Bestämmelser om straff för dataskyddsbrott finns i 38 kap. 9 § i strafflagen. Bestämmelser om straff för kränkning av kommunikationshemlighet och för grov kränkning av kommunikationshemlighet finns i 38 kap. 3 och 4 § i strafflagen.

Bestämmelser om straff för falsk angivelse finns i 15 kap. 6 § i strafflagen och bestämmelser om straff för ärekränkning i 24 kap. 9 § i strafflagen.

33 § Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den xx xxxx 2021.

Vid sådana juridiska personer inom den privata sektorn som regelbundet har högst 249 anställda ska en intern rapporteringskanal dock tas i bruk senast den 17 december 2023.

Om en juridisk person inom den privata sektorn före lagens ikraftträdande har en sådan frivillig intern rapporteringskanal som avses i 13 § och regelbundet har färre än 50 anställda, ska rapporteringskanalen uppfylla kraven i 11 och 12 § senast den 17 december 2023.

Ändringar i andra lagar

1. Lag om företagshemligheter

5 § Avslöjande av oegentligheter och utövande av yttrandefriheten

Trots bestämmelserna i 3 och 4 § är anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet inte obehörigt om anskaffandet, utnyttjandet eller röjandet sker till skydd för allmänintresset för att avslöja oegentligheter eller olaglig verksamhet. Anskaffande, utnyttjande eller röjande av en företagshemlighet är inte heller obehörigt om det inte går utöver vad som kan anses vara godtagbart utövande av yttrandefrihet. (1 mom., inga ändringar)

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom.

Om anskaffandet, utnyttjandet eller röjandet av en företagshemlighet omfattas av tillämpningsområdet för lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser ska vid skyddet av den rapporterande personen utöver 1 mom. i denna paragraf iakttas vad som föreskrivs i 7 § i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser.

2. Lag om justitiekanslern i statsrådet (193/2000)

3 § Övervakning av myndigheter och av annan offentlig verksamhet

Vid övervakningen av domstolarnas och andra myndigheters verksamhet samt av skötseln av offentliga uppdrag ska justitiekanslern behandla till justitiekanslern riktade skriftliga klagomål och meddelanden från myndigheterna. Justitiekanslern kan också på eget initiativ ta upp ett ärende till behandling.

Till paragrafen fogas ett nytt 2 mom.

Justitiekanslern i statsrådet ska fungera som gemensam extern rapporteringskanal enligt 15 § i lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser.

Justitiekanslern har rätt att verkställa inspektioner hos myndigheter, inrättningar och andra verksamhetsenheter som omfattas av justitiekanslerns övervakningsbehörighet.

Justitiekanslern ska granska de straffdomar som på det sätt som föreskrivs särskilt anmäls till justitiekanslersämbetet.

Till Ålands lagting

REMISSVERSION

Skydd för visselblåsare

Huvudsakligt innehåll

Landskapsregeringen föreslår att lagtinget antar en landskapslag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och landskapslagstiftning som baserar sig på EU-lagstiftning. Genom lagen ges skydd för personer som i ett arbetsrelaterat sammanhang fått information om missförhållanden och rapporterar om detta. Lagen föreslås också innehålla bestämmelser om skyldighet att inrätta interna och externa rapporteringskanaler.

Genom den föreslagna lagen genomförs Europaparlamentets och rådet direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten (visselblåsardirektivet). Implementeringstiden för vis-selblåsardirektivet går ut den 17 december 2021, varför lagförslaget föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

Huvudsakligt innehåll.....	1
Allmän motivering	3
1. Bakgrund	3
1.1 Visselblåsdirektivets syfte och tillämpningsområde	3
1.2 Visselblåsdirektivets huvudsakliga innehåll	3
1.3 Visselblåsdirektivet i förhållande till gällande riks- och landskapslagstiftning.....	4
1.4 Förhållande till grundlagen och Europakonventionen.....	6
1.5 Genomförandet av visselblåsdirektivet i riket och i Sverige	7
2. Landskapsregeringens överväganden.....	8
3. Landskapsregeringens förslag	9
4. Lagstiftningsbehörighet.....	9
5. Förslagets verkningar	10
6. Ärendets beredning	11
Detaljmotivering	11
Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen.....	11
Lagtext	19
L A N D S K A P S L A G om tillämpning på Åland av lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen	19
Bilaga allmänna motiveringen.....	23

Allmän motivering

1. Bakgrund

1.1 Visselblåsardirektivets syfte och tillämpningsområde

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd antog den 23 oktober 2019 direktiv (EU) 2019/1936 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten (visselblåsardirektivet)¹. Syftet med visseblåsardirektivet är att genom att ge skydd för personer som rapporterar om EU-rättsliga överträdelser som de får information om genom sitt arbete stärka genomförandet av unionsrätten på de områden som visseblåsardirektivet omfattar. Visselblåsardirektivets tillämpningsområde har avgränsats till områden där överträdelser av unionsrätten kan skada allmänintresset allvarligt. Enligt visseblåsardirektivets artikel 27 kommer kommissionen dock i samband med kommande lagstiftningsförslag att överväga att utvidga direktivets tillämpningsområde.

I dagsläget omfattar visseblåsardirektivet enligt artikel 2 rapporter om överträdelser på tio politikområden:

- offentlig upphandling
- finansiella tjänster, produkter och marknader samt förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism
- produktsäkerhet och produktöverensstämmelse
- transportsäkerhet
- miljöskydd
- strålskydd och kärnsäkerhet
- livsmedels- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande
- folkhälsa
- konsumentskydd
- skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem

Direktivet omfattar även överträdelser som riktar sig mot EU:s finansiella intressen och överträdelser som rör den inre marknaden, vilket bland annat omfattar EU:s konkurrensregler, regler om statsstöd och bolagsskatteregler.

Det exakta tillämpningsområdet för visseblåsardirektivet framkommer av bilaga 1 till direktivet, där ca. 140 EU-rättsakter listas. Personer som genom sitt arbete fått information om överträdelser mot dessa rättsakter och som rapporterar om detta ska skyddas av visseblåsardirektivets regler.

1.2 Visselblåsardirektivets huvudsakliga innehåll

Personer som rapporterar om misstänkta överträdelser av EU-lagstiftningen på ovannämnda områden ska enligt visseblåsardirektivet skyddas mot repressalier. Direktivet skyddar enligt artikel 4 både anställda i offentlig och privat sektor, och personkretsen är vid, även t.ex. praktikanter och volontärer omfattas. Både direkta och indirekta repressalier mot rapporterande personer är förbjudna enligt artikel 19. Med direkta repressalier avses bl.a. skiljande från anställningen, avstängning, förlorade befordringsmöjligheter, ekonomiska sanktioner, omplacering, diskriminering och annan orättvis och straffande behandling. Indirekta repressalier är åtgärder som t.ex. kan vidtas mot en rapporterande persons familjemedlemmar. Om repressalier vidtas i strid med direktivet ska medlemsstaterna enligt artikel 23 se till att detta åtföljs av sanktioner. Gällande rättsliga förfaranden är bevisbördan omvänd enligt

¹ En rättelse av visseblåsardirektivet publicerades i Europeiska unionens officiella tidning den 26 november 2019. Genom rättelsen ändrades visseblåsardirektivets nummer till (EU) 2019/1937.

artikel 21.5, vilket innebär att den som vidtagit repressalien har den huvudsakliga bevisbördan för att de vidtagna åtgärderna inte är en reaktion på rapporteringen.

För att omfattas av visseblåsardirektivets skydd krävs enligt artikel 6 att den person som lämnar information om den misstänkta överträdelsen vid tidpunkten för rapporteringen hade rimliga skäl att tro att informationen var sann och omfattades av direktivets tillämpningsområde. Personer som medvetet rapporterar felaktig information omfattas inte av direktivets skydd, och sanktioner ska fastställas för den som rapporterar om falsk information. Röjande av vissa känsliga uppgifter omfattas inte av direktivets skydd enligt artikel 3.3, såsom uppgifter som omfattas av sekretess inom hälso- och sjukvården. De personer som berörs av rapporteringen ska ha rätt till effektiva rättsmedel enligt artikel 22 och omfattas bland annat av principen om oskuldspresumtion.

Visseblåsardirektivet ställer enligt artikel 8 och 11 krav på att både interna och externa rapporteringskanaler ska inrättas genom vilka information om misstänkta överträdelser kan lämnas, och krav finns på hur rapporterna ska hanteras. Inom offentlig sektor ska kommuner med över 10 000 invånare eller fler än 50 arbetstagare och myndigheter med minst 50 anställda inrätta interna rapporteringskanaler. Den interna rapporteringskanalen kan skötas av en person eller avdelning som särskilt utsetts för detta, och det är även möjligt att anlita en extern aktör som sköter funktionen. Rapportering ska kunna lämnas muntligen eller skriftligen och på begäran av den rapporterande personen ska informationen kunna lämnas vid ett fysiskt möte. Rapporteringen ska följas upp och den rapporterande personen ska inom tre månader få återkoppling om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av rapporten.

De externa rapporteringskanalerna ska vara oberoende och självständiga, och ska kunna användas om det inte hjälper att rapportera internt men även i andra fall, t.ex. om den information som rapporteras till sin natur är sådan att intern rapportering inte är möjlig. De externa rapporteringskanalerna ska även kunna användas när en överträdelse som hör till direktivets materiella tillämpningsområde upptäcks i en organisation som inte har skyldighet att införa en intern rapporteringskanal. Kraven på de externa rapporteringskanalerna överensstämmer i stor utsträckning med de interna rapporteringskanalerna gällande krav på möjlighet till muntlig eller skriftlig rapportering eller rapportering via personligt möte, och tidsfristen för återkoppling är tre månader.

Personer som rapporterar om överträdelser ska i första hand rapportera internt via arbetsgivarens interna rapporteringskanal. Om detta inte leder till lämpliga åtgärder eller om en intern rapporteringskanal inte finns kan personen rapportera till en extern rapporteringskanal. Ett tredje sätt att rapportera om överträdelser gentemot EU-rätten är att offentliggöra informationen.

1.3 Visseblåsardirektivet i förhållande till gällande riks- och landskapslagstiftning

1.3.1 Allmänna utgångspunkter

I riks- och i landskapslagstiftningen finns i dagsläget inte någon allmänt tillämplig lagstiftning om skydd för personer som rapporterar om överträdelser. Arbetsrättslig lagstiftning är dock central för visseblåsardirektivets tillämpningsområde.

För personer anställda i arbetsavtal, vilket är riksbehörighet, finns inte några bestämmelser om skydd för visseblåsare eller förfarandet för att rapportera om överträdelser i arbetsavtalslagen (FFS 55/2001). Den rapporterande arbetstagarens rättsliga ställning och förfaranden gentemot denne till följd av rapporteringen ska dock bedömas utgående från arbetsavtalslagens bestämmelser om arbetsgivarens och arbetstagarens skyldigheter och

bestämmelser om anställningsskydd. Arbetstagarens lojalitetsplikt regleras i 3 kap. 1 § i arbetsavtalslagen, enligt vilken arbetstagaren i sin verksamhet ska undvika allt som står i strid med vad som skäligen kan krävas av en arbetstagare i den ställningen. Enligt förarbetena (RP 157/2000 dr s. 12) gäller denna skyldighet under arbetstagarens fritid och dess innehåll varierar beroende på arbetstagarens ställning. Denna lojalitetsplikt kan anses förutsätta att arbetstagaren undviker att orsaka sin arbetsgivare skada genom rapporteringen. Överträdelse bör i första hand rapporteras internt inom arbetsplatsen till exempel till chefen. Rapportering av grundlös information kan betraktas som ett brott mot lojalitetsplikten. I 5 kap. 6-8 §§ finns bestämmelser om permittering och grunder för upphävande av ett arbetsavtal.

Beträffande anställda i tjänstemannaförhållande finns i rikslagstiftningen inte några uttryckliga bestämmelser om skydd för visselblåsare i statstjänstemannalagen (FFS 750/1994) eller i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (FFS 304/2003). Enligt 14 § i statstjänstemannalagen ska tjänstemän uppträda som deras ställning och uppgifter förutsätter, och enligt 17 § 2 mom. i lagen om kommunala tjänstemannainnehavare ska tjänsteinnehavaren i sin uppgift handla opartiskt och uppträda såsom hans eller hennes ställning förutsätter. I 6-9 kap. i statstjänstemannalagen finns bestämmelser om varning, avstängning från tjänsteutövning, grunder för uppsägning och avslutande av tjänsteförhållande. Motsvarande bestämmelser finns i 8 och 9 kap. i lagen om tjänsteinnehavare i kommuner och välfärdsområden.

Genom landskapslagen (2004:24) om tillämpning i landskapet Åland av lagstiftning om kommunala tjänstemän tillämpas lagen om tjänsteinnehavare i kommuner och välfärdsområden som blankettlag på kommunala tjänstemän på Åland. Inga avvikelser har antagits som är av betydelse i relation till visselblåsardirektivet. Beträffande diskriminering och förbud mot repressalier ska dock landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering tillämpas beträffande kommunala tjänstemän på Åland. Enligt 8 § i den lagen är det förbjudet att utsätta en enskild för ogynnsamma följder på grund av klagomål om diskriminering. Beträffande tjänstemän anställda inom landskapsförvaltningen och till landskapsregeringen underliggande myndigheter tillämpas tjänstemannalagen (1987:61) för landskapet Åland. I lagen finns inte några specifika bestämmelser om skydd för visselblåsare. Enligt 14 § ska en tjänsteman uppträda på det sätt som hans ställning förutsätter. I 7 kap. finns bestämmelser om uppsägning av tjänsteförhållande och i 10-11 kap. finns bestämmelser om disciplinärt förfarande och avstängning från tjänsteutövning.

1.3.2 Speciallagstiftning om skydd för visselblåsare

Även om det i dagsläget inte finns någon allmänt tillämplig lagstiftning om skydd för personer som rapporterar om överträdelse varken inom riks- eller landskapslagstiftningen, så finns vissa sektorsspecifika bestämmelser om skydd för visselblåsare. Inom rikets lagstiftningsbehörighet på området bolagsrätt och försäkringsavtal finns sektorsspecifika bestämmelser om skydd för visselblåsare, vilka till största delen bygger på specialbestämmelser i unionsrätten. Bland annat i kreditinstitutlagen (FFS 746/2012), lagen om placeringsfonder (FFS 48/1999), försäkringsbolagslagen (FFS 521/2008), lagen om försäkringsförmedling (FFS 570/2005), lagen om Finansinspektionen (FFS 878/2008) och i lagen om förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism (FFS 444/2017) finns bestämmelser om skydd för visselblåsare. I 5 § i lagen om företagshemligheter (FFS 595/2018) föreskrivs om avslöjande av oegentligheter och utövande av yttrandefriheten.

Inom transportsektorn finns bestämmelser om skydd för visselblåsare som grundar sig i nationella överväganden i luftfartslagen (FFS 2014/864), sjölagen (FFS 1994/674), och i spårtrafiklagen (FFS 2018/1302). Dessa lagar

rör rikets lagstiftningsbehörighet. För närvarande bereds på rikssidan en proposition med förslag till ny lag om transport av farliga ämnen där bestämmelser om skydd för arbetstagare föreslås. I dagsläget tillämpas rikets lagstiftning om transport av farliga ämnen som blankettlag på Åland genom landskapslagen (1976:34) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om transport av farliga ämnen. Det är möjligt att motsvarande skydd för visselblåsare som föreslås på rikssidan kommer att införas på Åland vid kommande lagrevideringar.

I lagen om tillsyn över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (FFS 44/2006) finns bestämmelser om samarbete mellan tillsynsmyndighet och arbetsgivare för att se till att bestämmelser om arbetarskydd efterlevs. Området som lagen reglerar är riksbehörighet, och Statens ämbetsverk på Åland fungerar som tillsynsmyndighet på Åland. I 10 § i lagen finns bestämmelser om arbetstagarens rätt att till arbetarskyddsmyndigheten anmäla missförhållanden i fråga om säkerhet eller hälsa på arbetsplatsen, varvid anmälarens identitet kan hemlighållas.

Inom landskapets lagstiftningsbehörighet finns motsvarande bestämmelser som i rikets socialvårdslag i 48 § i landskapslagen om socialvård gällande skyldighet för personal att anmäla missförhållanden i socialvård som en klient får, och förbud mot negativa motåtgärder mot personalen som gjort anmälan. I 8 § i landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering finns en likartad bestämmelse som i 16 § i rikets diskrimineringslag (FFS 2013/1325) gällande att det är förbjudet att utsätta enskilda för ogynnsam behandling eller ogynnsamma följder på grund av klagomål om diskriminering.

Bestämmelser om skydd för visselblåsares identitet finns i 65 § i foderlagen (FFS 2020/1263). På Åland tillämpas en äldre version av foderlagen (FFS 2010:83) som blankettlag. Bestämmelser om skydd för visselblåsares identitet finns även i rikets förslag till ny livsmedelslag (RP 3/2021 Dr) som behandlas i riksdagen. På Åland tillämpas livsmedelslagen (FFS 23/2006) som blankettlag. Det är möjligt att motsvarande skydd för visselblåsare kommer att införas på Åland vid kommande lagrevideringar.

1.4 Förhållande till grundlagen och Europakonventionen

Riket har enligt 27 § 1 punkten behörighet gällande stiftande, upphävande och ändring av grundlag. Den föreslagna landskapslagen behöver därmed beakta och överensstämja med grundlagens fri- och rättigheter. Enligt 12 § i grundlagen har var och en yttrandefrihet. Som närmare redogörs för i prop. ** hör till yttrandefriheten att framföra, sprida, ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag. Till exempel i 16 § i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (FFS 460/2003) finns närmare bestämmelser om hur den i grundlagen skyddade yttrandefriheten skyddas i masskommunikation. I lagen finns bland annat bestämmelser om källskydd och rätt till anonymitet.

Den centrala avsikten med bestämmelsen om yttrandefrihet i grundlagen är att garantera den fria åsiktsbildningen som utgör grunden för ett demokratiskt samhälle. Den fria åsiktsbildningen innefattar möjlighet att framföra offentlig kritik av maktutövningen. Även tjänstemän och offentligt anställda arbetstagare har yttrandefrihet. Deras yttrandefrihet kan dock begränsas under vissa förutsättningar. Jämfört med privatpersoners yttrandefrihet omfattas tjänstemän och offentligt anställda till exempel av tystnadsplikt.

Yttrandefriheten tryggas också i artikel 10 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen). Yttrandefriheten omfattar åsiktsfrihet samt rätt att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan inblandning av offentliga myndigheter och oberoende av territoriella

gränser. Eftersom dessa friheter medför ansvar och skyldigheter får de underkastas sådana formföreskrifter, villkor, inskränkningar och straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller för annans goda namn och rykte eller rättigheter, för att förhindra att förtroliga underrättelser sprids eller för att upprätthålla domstolarnas auktoritet och opartiskhet.

Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) har i flera avgöranden avvägt gränsdragningen mellan yttrandefrihet och de skyldigheter som föranleds av ett anställningsförhållande, vilket redogörs för i RP **. Även i fall som gäller visselblåsare begränsar anställningsrelaterade skyldigheter såsom arbetstagarens lojalitetsplikt arbetstagarens yttrandefrihet på ett sätt som definieras i Europadomstolens praxis. Enligt Europadomstolen förutsätter lojalitetsplikten att arbetstagare som lägger märke till överträdelser i första hand rapporterar om detta internt på arbetsplatsen. I domen *Heinis mot Tyskland* (21.7.2011, 28274/08) bedömde domstolen gränserna för yttrandefriheten för en arbetstagare i ett civilrättsligt anställningsförhållande. I målet hade arbetstagaren för ett statligt ägt vårdhemsföretag flera gånger rapporterat internt om försummelser i vården vid hemmet. Då ingen förändring skedde gjorde arbetstagaren en brottsanmälan gentemot det privata vårdföretaget, vilket resulterade i att arbetstagaren sades upp. Arbetstagaren spred även tillsammans med kolleger information om bristerna vid vårdhemmet och uppsägningen genom flygblad. Uppsägningen ansågs laglig då fallet överklagades till tysk domstol. Europadomstolen däremot ansåg att den nationella domstolen inte hade beaktat arbetstagarens yttrandefrihet. Domstolen avvägs om kränkningen av arbetstagarens yttrandefrihet kunde anses stå i rimlig proportion till vårdföretagets motstående legitima intresse av att skydda sitt rykte och affärsintresse. Domstolen ansåg att arbetstagarens yttrandefrihet hade kränkts då rapporteringen av försummelser inom äldre vården hade ett väsentligt allmänintresse och då arbetstagaren inte hade några andra rapporteringsmöjligheter eftersom cheferna trots flera anmälningar inte ingripit i försummelserna. Arbetstagaren hade försäkrat sig om att uppgifterna var riktiga och handlade i god tro för att förhindra försummelser i äldre vården.

1.5 Genomförandet av visselblåsardirektivet i riket och i Sverige

1.5.1 Riket

På rikssidan har implementeringen av visselblåsardirektivet sedan i februari 2020 beretts av en arbetsgrupp vid justitieministeriet samt av en underarbetsgrupp som letts av arbets- och näringsministeriet. Beredningsarbetsgruppen avgav ett propositionsutkast till justitieministeriet den 18 juni 2021. Förslaget till proposition skickades på remiss under tiden 2 juli – 27 augusti 2021. Vid tidpunkten för remissförfarandet fanns enbart förslaget till lagtext översatt till svenska. Landskapsregeringen har i början av oktober 2021 fått ta del av ett utkast till en översättning till svenska av förslaget till proposition. I detta utkast kommer enligt information från justitieministeriet en mängd ändringar att göras. Avsikten på rikssidan är att avge ett slutgiltigt lagförslag till riksdagen i februari 2022.

I riket föreslås att visselblåsardirektivet implementeras genom att en ny lag om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen antas. De bestämmelser som finns nationellt i speciallagstiftningen om skydd för rapporterade personer är begränsad till enbart vissa områden och täcker inte direktivets tillämpningsområde. Gällande om repressalier gentemot arbetstagare och tjänstemän som rapporterar om överträdelser är tillåtna samt deras rätt till

rättsmedel bedöms bland annat utgående från arbetslagstiftningens bestämmelser om anställningsskydd och skadeståndsskyldighet. Bedömningen är att den gällande arbetslagstiftningen inte behöver ändras för att genomföra det skydd som direktivet förutsätter, utan arbetslagstiftningen kompletteras av skyddet i den förslagna lagen. Den nationella rättspraxisen om rapportering av överträdelse i ett anställningsförhållande är knapp. Rätten för arbetstagare och tjänstemän att offentligt framföra kritik eller andra påståenden har tagits upp i justitieombudsmannens avgörandepraxis (JO dnr 609/4/15, 3793/2/12, 4824/4/12 och 5342/4/13).

I lagförslaget genomförs den miniminivå som föreskrivs i direktivet, men gällande det materiella tillämpningsområdet för den förslagna lagen omfattar den även lagstiftning som antagits baserat på nationell grund med koppling till direktivets materiella tillämpningsområde.

1.5.2 Sverige

I Sverige tillsattes en särskild utredare den 29 maj 2019 som skulle förslå hur visseblåsardirektivet ska genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade i juni 2020 betänkandet *Ökad trygghet för visseblåsare* (SOU 2020:38). Betänkandet har remissbehandlats och Lagrådets yttrande har inhämtats. Den 20 maj 2021 överlämnades regeringens proposition 2020/21:193 Genomförande av visseblåsardirektivet till riksdagen.

I Sverige implementeras direktivet genom att en ny lag om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden antas. Den nya lagen ersätter lagen (SFS 2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Lagstiftningen träder i kraft den 17 december 2021.

2. Landskapsregeringens överväganden

Landskapsregeringen föreslår att visseblåsardirektivet implementeras enligt den miniminivå som föreskrivs i direktivet. För att underlätta vid lagtillämpningen föreslår landskapsregeringen dock att tillämpningsområdet utvidgas på området stöd till att även omfatta stöd som beviljas enbart av landskapets medel. För den enskilde som rapporterar om överträdelse är det svårt att avgöra om överträdelsen rör stöd där anslaget är medfinansierat av EU eller om överträdelsen gäller stöd som beviljas enbart av landskapets medel.

Med beaktande av att det på de arbetsplatser inom landskaps- och kommunalförvaltningen på vilka visseblåsardirektivet är tillämpligt både finns personer anställda i tjänstemannaförhållande, vilka omfattas av den åländska lagstiftningsbehörigheten, och i arbetsavtalsförhållande, vilka gällande disciplinär bestraffning omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet, behöver den förslagna landskapslagen i stor utsträckning sammanfalla med den förslagna rikslagen för att uppnå en enhetlig systematik för skyddet av visseblåsare. Det materiella tillämpningsområdet för visseblåsardirektivet är delad behörighet, där mindre än hälften av de EU-rättsakter som visseblåsardirektivet omfattar faller under åländsk behörighet. Majoriteten av de EU-direktiv som visseblåsardirektivet ska tillämpas på har inom den åländska lagstiftningsbehörigheten antagits genom blankettlagstiftning. Gällande lagstiftningstekniken föreslår landskapsregeringen därför att lagen antas i form av en så kallad blankettlag.

Tillämpningsområdet för visseblåsardirektivet är ca.140 EU-förordningar och EU-direktiv. De myndigheter som är tillsynsmyndigheter för den EU-lagstiftningen föreslås även få en funktion som externa rapporteringskanaler. Landskapsregeringen bedömer att det inte är ändamålsenligt att på landskapslag- eller förordningsnivå göra en sammanställning av genom vilken landskapslagstiftning EU-direktiven genomförts eller kompletterande landskapslagstiftning till EU-förordningar antagits, och genom vilken

tillsynsmyndigheter inom den åländska behörigheten fastslagits, vilka nu får en funktion som externa rapporteringskanaler. EU-lagstiftningen som direktivet omfattar uppdateras kontinuerligt och det är även troligt att kommissionen kommer att utvidga det materiella tillämpningsområdet för visseblåsardirektivet, vilket innebär att lagstiftningsresurser skulle behöva läggas på att hålla en sådan landskapslagstiftning uppdaterad. Landskapsregeringen har i stället valt att i en bilaga till detta lagförslag göra en nulägesförteckning över de EU-förordningar som faller under åländsk behörighet och den landskapslagstiftning genom vilken de EU-direktiv som är åländsk behörighet genomförts, och genom vilken tillsynsmyndigheterna för lagstiftningen framkommer, vilka enligt 7 § i lagförslaget nu föreslås få en funktion som externa rapporteringskanaler.

3. Landskapsregeringens förslag

Landskapsregeringens föreslår att lagtinget antar en landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen. Syftet med den föreslagna lagstiftningen är att genomföra visseblåsardirektivet inom den åländska lagstiftningsbehörigheten.

Landskapsregeringen föreslår att ikraftträdelsedagen för landskapslagarna med stöd av 20 § 2 mom. självstyrelselagen lämnas öppen för landskapsregeringen att fatta beslut om. Avsikten är att lagen ska träda i kraft så snart som möjligt.

4. Lagstiftningsbehörighet

Visseblåsardirektivet rör rättsområdet arbetsrätt, som enligt 27 § 21 punkten i självstyrelselagen tillhör rikets behörighet, förutom beträffande tjänstekollektivavtal för landskapets och kommunernas anställda. Enligt 18 § 2 och 4 punkten i självstyrelselagen tillhör rättsområdet landskapets och kommunernas tjänstemän och disciplinär bestraffning av dessa landskapets behörighet. Den föreslagna lagstiftningen gäller myndigheter och affärsverk och offentligt ägda företag inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Personer anställda i arbetsavtalsförhållande inom landskaps- och kommunalförvaltningen och personer anställda inom den privata sektorn på Åland omfattas av rikets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet gällande lagtingets organisation och uppgifter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar och beträffande kommunernas förvaltning. Detta innebär att myndigheterna inom landskaps- och kommunalförvaltningen ska inrätta de interna rapporteringskanaler som framkommer av direktivet för att nyttjas både av organisationens anställda i tjänstemannaförhållande och i arbetsavtalsförhållande. Beträffande skyddet mot repressalier för personer som rapporterar om överträdelser ska dock som ovan nämnts bestämmelserna i rikets visseblåsarslag gälla direkt för personer anställda i arbetsavtalsförhållande då arbetsrätt och arbetsavtal med stöd av 27 § punkten 21 och 29 § 1 mom. 6 punkten är riksbehörighet.

Tillämpningsområdet för visseblåsardirektivets framkommer av bilaga 1 till direktivet, där ca. 140 EU-rättsakter listas. Mindre än hälften av dessa EU-rättsakter tillhör landskapets lagstiftningsbehörighet och omfattas av landskapets och de kommunala myndigheternas arbetsområden. Gällande området smittsamma sjukdomar hos djur, som faller under visseblåsardirektivets tillämpningsområde, har riket lagstiftningsbehörigheten enligt 27 § punkt 31. Landskapet har dock förvaltningsbehörigheten över området enligt

30 § punkt 9, varför visseblåsardirektivet till denna del bör tillämpas inom den åländska lagstiftningsbehörigheten.

5. Förslagets verkningar

På Åland kommer den föreslagna lagen att innebära ett krav för Ålands landskapsregering, Mariehamns stad, Kommunernas socialtjänst k.f., Ålands hälso- och sjukvård, Oasen k.f., Södra Ålands högstadiedistrikt k.f., Ålands gymnasium, Ålands polismyndighet, Fastighetsverket, Posten Ab och PAF Ab att inrätta *interna rapporteringskanaler*. I enlighet med direktivets artikel 8.9 får kommunala myndigheter dela på interna rapporteringskanaler och ansvara för deras verksamhet tillsammans, under förutsättning att den interna rapporteringskanalen är oberoende i förhållande till de externa rapporteringskanalen.

Enligt direktivet får organisationen själv avgöra hur rapporteringskanalen införs. Organisationen kan ordna den interna rapporteringskanalen själv eller anlita en offentlig eller privat tjänsteleverantör. Kanalen ska vara säker, den rapporterade personens och i rapporten nämnda personers identiteter ska hållas konfidentiella och andra än de som handlägger rapporterna ska inte ha tillgång till informationen. Rapporteringen i kanalen ska kunna göras skriftligt, muntligt eller på båda sätten. På begäran av den rapporterade personen ska muntlig rapportering kunna ske genom ett fysiskt möte inom en rimlig tidsfrist. Rapporterna ska dokumenteras. Mottagandet av rapporten ska bekräftas och den rapporterade personen ska få återkoppling inom tre månader från att rapporten mottogs. Den personal som tar emot och utreder rapporterna ska vara opartiska. Det är dock enligt direktivets artikel 9.1.c möjligt att utse en opartisk person eller oberoende avdelning inom organisationen för att ta emot, följa upp och lämna återkoppling till den rapporterade personen.

Dessa krav på de interna rapporteringskanalerna och på handläggningen av rapporterna medför ett administrativt merarbete för organisationerna. Enligt höranden som gjorts på rikssidan vid beredningen av RP **s. 63 görs bedömningen att engångsinvesteringen för att skaffa en intern rapporteringskanal från en extern tjänsteleverantör uppgår till några tusen euro, och att driften uppgår till några hundra euro per månad. Kostnader för att ta emot och utreda rapporter tillkommer. Det är svårt att uppskatta volymen rapporter som kommer att inkomma. Beträffande företag har man på rikssidan bedömt att ca. 10 rapporter per 1 000 arbetstagare, RP ** s. 64 avges i företagets interna rapporteringskanal.

För att minimera kostnaderna för de interna rapporteringskanalerna kunde de berörda myndigheterna överväga att göra en centraliserad upphandling av de interna tekniska rapporteringssystemen via ÅDA.

Gällande de *externa rapporteringskanalen* är avsikten att minimera kostnaderna genom att en gemensam rapporteringskanal införs vid Landskapsrevisionen. Landskapsrevisionen överför sedan rapporten till behörig tillsynsmyndighet, som utreder, följer upp och lämnar återkoppling till den rapporterade personen. Engångsinvesteringen för upprättandet av den externa rapporteringskanalen, där rapporteringen och tidsfristerna för återkoppling är de samma som för de interna rapporteringskanalerna, och för driften kan utgående från uppgifterna i RP** uppskattas till några tusen euro vid inrättandet och sedan årliga driftskostnader på ett tusental euro. Till detta kommer kostnader för hanteringen av ärendena vid Landskapsrevisionen. Det är svårt att uppskatta hur stor tidsåtgång det kommer att innebära för Landskapsrevisionen att upprätthålla den externa rapporteringskanalen. Landskapsrevisionen är en liten myndighet med två anställda, där denna nya arbetsuppgift kommer att innebära att effektivitetsrevisionen minskar i omfattning med uppskattningsvis en rapport årligen.

Volymen rapporter via den externa rapporteringskanalen är svår att uppskatta, likaså tidsåtgången för det arbete som tillsynsmyndigheterna kommer att lägga ned för utredningen av rapporterna. De tillsynsmyndigheter som kommer att fungera som externa rapporteringskanaler som utreder de rapporter som inkommer via Landskapsrevisionen är med direktivets nuvarande materiella tillämpningsområde ansvarig avdelning vid Ålands landskapsregering, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, Datainspektionen, Upphandlingsinspektionen, Ålands Energimyndighet, Fordonsmyndigheten och Ålands polismyndighet.

Förslaget kan komma att innebära ett förbättrat skydd för miljön om rapportering på basen av visseblåsardirektivets görs som uppmärksammar tillsynsmyndigheterna på miljööverträdelser. Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för jämställdheten mellan könen eller för barn.

6. Ärendets beredning

Ärendet har beretts som ett tjänstemannauppdrag av lagberedningen i samarbete med rättsserviceenheten vid landskapsregeringens regeringskansli. Förslaget skickas på remiss till Fordonsmyndigheten, Fastighetsverket, Datainspektionen, Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS), Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM), Upphandlingsinspektionen, Ålands energimyndighet, Ålands kommunförbund, Södra Ålands högstadiedistrikt k.f., Ålands gymnasium, Ålands polismyndighet, Mariehamns stad, Kommunernas socialtjänst (KST), Oasen k.f., Posten Ab, Paf Ab, Offentliga Ålands it-bolag (ÅDA), Utbildnings- och kulturavdelningen, Infrastrukturavdelningen, Social- och miljöavdelningen, Näringsavdelningen, Regeringskansliet och Finansavdelningen vid Ålands landskapsregering.

Detaljmotivering

Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen

1 § *Syfte*. I paragrafen regleras syftet med lagen, vilket är att genomföra Europaparlamentets och rådet direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser om unionsrätten (hädanefter visseblåsardirektivet) inom den åländska lagstiftningsbehörigheten. I 1 mom. föreslår landskapsregeringen att lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning om den nationella lagstiftningen (FFS **), hädanefter visseblåsarlagen, ska tillämpas på Åland med de avvikelser som framkommer av den föreslagna blankettlagen. När ändringar görs i visseblåsarlagen ska dessa per automatik gälla även på Åland om inte annat framkommer av den föreslagna blankettlagen.

Syftet med visseblåsardirektivet och den föreslagna lagen är att stärka kontrollen av efterlevnaden av unionsrätten och unionspolitiken på särskilda områden genom att fastställa gemensamma miniminormer som skyddar personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten. Enligt skäl 1 i ingressen till visseblåsardirektivet är personer som arbetar för en offentlig eller privat organisation eller är i kontakt med en sådan organisation i sin arbetsrelaterade verksamhet ofta de första som får vetskap om hot eller skada för allmänintresset som kan uppstå i det sammanhanget. Genom att rapportera överträdelser av unionsrätten som skadar allmänintresset agerar sådana personer som visseblåsare och spelar en viktig roll när det gäller att avslöja och förhindra sådana överträdelser samt garantera samhällets välfärd. Potentiella visseblåsare inom EU avskräcks dock enligt skäl 1 ofta från att rapportera om sina misstankar av rädsla för repressalier. Det skydd som erbjuds

visselblåsare inom EU är i dagsläget enligt skäl 4 fragmenterat mellan medlemsstaterna och skiljer sig åt mellan olika politikområden. Det är därför av vikt att erbjuda ett balanserat och effektivt skydd för visselblåsare på EU- och internationell nivå.

2 § *Tillämpningsområde*. I 1 mom. föreskrivs i enlighet med artikel 2 i visselblåsardirektivet om den föreslagna blankettlagens tillämpningsområde. Inom den åländska lagstiftningsbehörigheten ska den föreslagna blankettlagen tillämpas på tjänstemän vid landskapets och kommunernas myndigheter, Ålands lagting, landskapets affärsverk och vid juridiska personer som står under ett bestämmande inflytande av landskapets eller kommunernas myndigheter. Tjänstemän som rapporterar om brott, överträdelser, missbruk eller annan handling eller underlåtenhet som betraktas som brott mot de av Europeiska unionens förordningar eller landskapslagar som omfattas av den föreslagna lagens tillämpningsområde ska åtnjuta det skydd som framkommer av den föreslagna lagen.

Beträffande personer som är anställda i arbetsavtalsförhållande inom landskaps- och kommunalförvaltningen, såsom t.ex. personalen vid Fastighetsverket är i enlighet med 11 § i landskapslagen (2015:110) om landskapets fastighetsverk, ska motsvarande skydd gälla direkt med stöd av visselblåsarlagen då arbetsrätt och arbetsavtal med stöd av 27 § punkten 21 och 29 § 1 mom. 6 punkten är riksbehörighet. Skyldigheten att inrätta rapporteringskanaler som ska kunna användas både av anställda i tjänstemannaförhållande och i arbetsavtalsförhållanden vid landskaps- och kommunala myndigheter faller däremot under landskapets behörighet i enlighet med 18 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen, se nedan under 5 §.

Det materiella tillämpningsområdet för visselblåsardirektivet framkommer av artikel 2.1 a, som hänvisar till direktivets bilaga 1, där c. 140 EU-förordningar och EU-direktiv listas. Visselblåsardirektivets bestämmelser om skydd mot repressalier ska tillämpas om en person rapporterar om överträdelser mot dessa rättsakter. Dessa rättsakter faller inom tio olika politikområden, varav områdena offentlig upphandling, produktsäkerhet och produktöverensstämmelse, transportsäkerhet, miljöskydd, livsmedels- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande, folkhälsa samt skydd av privatlivet och personuppgifter och säkerhet i nätverks- och informationssystem helt eller delvis faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Den föreslagna lagen ska tillämpas gällande de EU-förordningar i bilaga 1 till visselblåsardirektivet som faller inom landskapets behörighet och på den landskapslagstiftning genom vilken de EU-direktiv i bilaga 1 som faller under landskapets behörighet antagits och på den landskapslagstiftning som antagits till följd av bestämmelser i EU-förordningarna som tillåter eller förutsätter kompletterande nationell lagstiftning. I en bilaga till lagförslaget allmänna motivering har en nulägesförteckning gjorts av den aktuella lagstiftningen inom den åländska behörigheten. EU-lagstiftningen som direktivet omfattar uppdateras dock kontinuerligt och det är även troligt att kommissionen kommer att utvidga det materiella tillämpningsområdet för visselblåsardirektivet.

I 2 mom. genomförs artikel 2.1 b och c genom vilken skyddet av visselblåsare även ska avse överträdelser gällande unionens finansiella intressen enligt artikel 325 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och överträdelser av EU:s regler om statligt stöd. Enligt artikel 325 i EUF-fördraget ska medlemsstaterna bekämpa bedrägerier och all annan olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen. Tillämpningen av 2 mom. begränsas således inte till de områden som avses i 1 mom., utan tillämpningsområdet är generellt och omfattar EU:s budget och budgetar för unionens institutioner.

I 2 mom. föreslås att det skydd som föreskrivs i visselblåsarlagen även ska gälla tjänstemän som rapporterar om överträdelser som gäller Europeiska unionens stödordningar och regler om statligt stöd eller stöd som beviljas enbart av landskapets medel. Avsikten med bestämmelsen är att skyddet ska gälla tjänstemän som rapporterar om överträdelser i samband med stöd som medfinansierats av EU men också stöd som beviljats enbart med landskapets medel, samt gällande överträdelser om EU:s regler om statligt stöd. Tillämpningsområdet för den föreslagna bestämmelsen är vidare än artikel 2.1 b genom att även stöd som beviljas enbart av landskapets medel omfattas. Enligt artikel 1.2 har medlemsstaterna möjlighet att utvidga tillämpningsområdet för visselblåsarlagdirektivet utöver direktivets krav. Landskapsregeringen anser att det utvidgade tillämpningsområdet är motiverat, eftersom det i annat fall skulle ställas krav på den enskilde som rapporterar om överträdelser att utreda vilket ursprung de offentliga medlen har.

I 3 mom. föreslår landskapsregeringen en bestämmelse i förtydligande syfte gällande att den föreslagna lagen inom lagens tillämpningsområde i 1 och 2 mom. ska tillämpas även i de fall då en landskapsmyndighet eller en kommunal myndighet med stöd av 30 § i självstyrelselagen utför en förvaltningsuppgift som är riksbehörighet. Till exempel har landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet med stöd av 30 § punkt 9 i självstyrelselagen förvaltningsbehörigheten gällande Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag") och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter), vilka omfattas av visselblåsarlagdirektivets tillämpningsområde.

I 4 mom. anges i förtydligande syfte vilken typ av överträdelse som rapporten ska gälla för att den ska omfattas av tillämpningsområdet i 1-3 mom. Motsvarande bestämmelse finns i 2 § 2 mom. i visselblåsarlagen. Rapporten ska gälla en handling eller underlåtenhet som kan leda till fängelsestraff, böter eller administrativa påföljder av straffkaraktär, eller allvarligt äventyra fullföljandet av målen med ovannämnda lagstiftning som är av allmänt intresse. En rapporterad tjänsteman kan således få skydd endast om den överträdelse som det rapporteras om kan ge upphov till någon av de ovannämnda påföljderna. Till exempel om den föreskrivna påföljden är ett administrativt tvångsmedel (vite) faller en rapport om detta inte under lagens tillämpningsområde. Tillämpningsområdet för lagen utvidgas dock av att lagen ska tillämpas även gällande en handling eller underlåtenhet som allvarligt kan äventyra fullföljandet av den mål med lagstiftningen inom direktivets tillämpningsområde som är av allmänt intresse. Det kan således röra sig om verksamhet som inte är entydigt lagstridig, men där handlingen eller underlåtenheten strider mot lagens syfte som är av allmänt intresse. Som det konstateras i RP ** kan begreppet allmänintresse inte definieras exakt, utan får bedömas från fall till fall, där rapportering av en handling eller underlåtenhet som innebär betydande risker för människors liv, hälsa eller miljön äventyrar det allmänna intresset och faller under tillämpningsområdet för den föreslagna lagen.

3 § *Förhållande till annan lagstiftning.* I paragrafen anges att bestämmelserna i förevarande lagförslag ska tillämpas till den del annat inte föreskrivs i annan landskapslag.

4 § *Undantag från tillämpningsområde.* I paragrafen hänvisas till områden där visselblåsarlagen inte ska tillämpas på Åland inom landskapets

behörighet. I enlighet med artikel 3.3 b i visseblåsarldirektivet påverkar direktivet inte den nationella rätten gällande sekretess inom hälso- och sjukvården. Den föreslagna lagen ska därmed inte tillämpas på sådana uppgifter som omfattas av tystnadsplikt för hälso- och sjukvårdspersonal enligt 21 § i offentlighetslagen (2021:79) för Åland.

5 § *Interna rapporteringskanaler*. I paragrafen föreskrivs om skyldighet för organisationer inom den offentliga sektorn att inrätta en intern rapporteringskanal. Paragrafen genomför artiklarna 7.3 och 8.1, 8.2, 8.5 och 8.9 i visseblåsarldirektivet.

Enligt 1 mom. 1 punkten i den föreslagna paragrafen gäller skyldigheten att inrätta en intern rapporteringskanal landskapets myndigheter, landskapets affärsverk samt till Ålands lagting ansluten förvaltning som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Skyldigheten gäller således Ålands landskapsregering, Ålands hälso- och sjukvård, Ålands gymnasium, Ålands polismyndighet och Fastighetsverket.

Enligt 2 punkten ska skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler beträffande den offentliga sektorn på kommunal nivå gälla kommuner och kommunalförbund som regelbundet har minst 50 personers anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande eller har minst 10 000 invånare. Rekvisiten är alternativa, t.ex. en kommun som har minst 50 anställda men under 10 000 invånare omfattas inte av direktivets krav. Skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler på kommunal nivå gäller således Mariehamn stad, Kommunernas socialtjänst k.f., Oasen boende- och vårdcenter och Södra Ålands högstadiedistrikt.

Enligt 3 punkten ska även skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler gälla andra juridiska personer inom den offentliga sektorn som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en myndighet som avses i 1 och 2 punkten och som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Åland Post AB och PAF AB omfattas således av skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler.

Enligt det föreslagna 2 mom. kan den juridiska personen ordna den interna rapporteringskanalen själv eller genom att anlita en offentlig eller privat tjänsteleverantör. Genom bestämmelsen genomförs artikel 8.5., enligt vilken interna rapporteringskanaler kan drivas internt av en person eller avdelning som utsetts för detta eller tillhandahållas externt av en tredje part. De interna rapporteringskanalerna ska kunna användas av alla personer som är anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande hos den juridiska personen. De interna rapporteringskanalerna ska även kunna användas av volontärer, praktikanter och av verkställande direktörer och personer som hör till styrelsen för en juridisk person som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en landskaps- eller kommunal myndighet.

Den person, enhet eller tjänsteleverantör som utses för behandlingen och uppföljningen av rapporterna ska kunna sköta sina uppgifter opartiskt och oberoende. Hos mindre organisationer kan en anställd som rapporterar direkt till organisationens ledning, såsom t.ex. en ekonomi- eller personalansvarig eller en person ansvarig för intern revision driva rapporteringskanalen.

I 3 mom. finns en specialbestämmelse för kommuner och kommunalförbund som genomför artikel 8.9 gällande att dessa myndigheter får dela på interna rapporteringskanaler och ansvara för deras verksamhet tillsammans under förutsättning att de delade interna rapporteringskanalerna skiljer sig från och är oberoende i förhållande till de externa rapporteringskanalerna.

I visseblåsarlagens 11-14 §§ finns närmare bestämmelser om t.ex. att rapportering ska kunna göras muntligt, skriftligt eller genom fysiskt möte samt närmare bestämmelser om handläggningen och uppföljningen av inkomna rapporter. Inga avvikelser föreslås till denna del.

6 § *Gemensam extern rapporteringskanal*. Genom paragrafen genomförs artikel 11 och 12 i direktivet, enligt vilken medlemsstaterna har en skyldighet att inrätta oberoende och självständiga externa rapporteringskanaler för att ta emot och hantera information om överträdelser.

I 1 mom. föreslår landskapsregeringen att Landskapsrevisionen ska verka som gemensam extern rapporteringskanal inom Ålands lagstiftningsbehörighet och inom den åländska förvaltningsbehörigheten enligt 30 § i självstyrelselagen. Vissa uppgifter som faller under visselblåsarlagets tillämpningsområde gällande förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism utgör riksbehörighet och sköts på Åland av centralkriminalpolisen i enlighet med Republikens presidents förordning (ÅFS 2020:34) om polisförvaltningen i landskapet Åland. Gällande Ålands polismyndighets arbetsområde, som i enlighet med sistnämnda överenskommelseförordning delvis utförs på områden som är riksbehörighet, torde de övriga områden som omfattas av visselblåsarlagets tillämpningsområde falla under landskapets lagstiftningsbehörighet där landskapsmyndigheterna är behöriga att fungera som externa rapporteringskanaler via vidarebefordran av Landskapsrevisionen som samordnande extern rapporteringskanal.

Landskapsrevisionen ska inrätta de tekniska lösningarna för att verka som gemensam extern rapporteringskanal och centraliserat ta emot externa rapporter. Rapporterna ska överföras till de externa rapporteringskanaler som avses i 7 § för handläggning.

I 2 mom. anges vilka bestämmelser i visselblåsarlagen som ska tillämpas av Landskapsrevisionen i egenskap av gemensam extern rapporteringskanal. I enlighet med artikel 12 i direktivet som implementeras genom 16 § i visselblåsarlagen ska Landskapsrevisionen som extern rapporteringskanal säkerställa informationens fullständighet, integritet och konfidentialitet och förhindra åtkomst från obehörig personal vid myndigheten, samt se till att det är möjligt att varaktigt lagra informationen för ytterligare utredningar. Rapporteringen ska kunna ske muntlig och skriftligt. Muntlig rapportering ska kunna ske per telefon eller andra röstmeddelandesystem och på begäran av den rapporterande personen vid ett fysiskt möte inom en rimlig tidsfrist. Landskapsrevisionen ska i enlighet med 17 § 1 mom. 1 punkten i visselblåsarlagen ta emot rapporter och omgående och under alla omständigheter inom sju dagar från mottagandet av rapporten, bekräfta mottagandet, såvida inte den rapporterande personen uttryckligen begärt annat eller den behöriga myndigheten har rimliga skäl att tro att en bekräftelse av mottagande av rapport skulle äventyra skyddet av den rapporterande personens identitet. Landskapsrevisionen ska i enlighet med 16 § 6 mom. i visselblåsarlagen ansvara för allmän information, rådgivning, uppföljning av handläggningen av rapporter samt rapportering till EU.

7 § *Externa rapporteringskanaler*. I 1 mom. föreslår landskapsregeringen att de myndigheter som ansvarar för tillsynen över den lagstiftning som avses i 2 § 1 mom. inom sitt verksamhetsområde ska verka som externa rapporteringskanaler och fungera som behöriga myndigheter i enlighet med visselblåsarlagen. Gällande det tekniska inrättandet av externa rapporteringskanaler och mottagandet och bekräftandet av mottagande av rapporter i 16 § 3 mom. och 17 § 1 mom. 1 punkten i visselblåsarlagen ska detta dock skötas av Landskapsrevisionen som gemensam extern rapporteringskanal och inte av de externa rapporteringskanalerna.

I 2 mom. framkommer i förtydligande syfte samma bestämmelse som i 15 § 3 mom. i visselblåsarlagen gällande att de externa rapporteringskanalerna ska ta emot rapporter från den gemensamma externa rapporteringskanalen och lämna återkoppling till den rapporterande personen samt vidta nödvändiga uppföljningsåtgärder till följd av rapporten. De externa rapporteringskanalerna ska tillse att det finns tillräckligt med resurser för att ta emot

och behandla rapporter. Det föreslås inte några avvikelser gällande de övriga bestämmelserna om externa rapporteringskanaler i 16 § 1-2 och 4-5 mom. i visselblåsarlagen. Även övriga bestämmelser om uppföljning i de externa rapporteringskanalerna i 17 § i visselblåsarlagen ska gälla inom den åländska lagstiftningsbehörigheten förutom beträffande den ovan nämnda 1 mom. 1 punkten.

8 § *Sekretesskyldighet*. I 1 mom. föreslår landskapsregeringen bestämmelser som genomför direktivets artikel 16. Bestämmelsen motsvarar 19 § i visselblåsarlagen. Den som vid behandlingen av rapporter enligt denna lag har fått kännedom om en rapporterande persons identitet ska vara skyldig att hemlighålla informationen. Information om den rapporterande personens identitet får inte utan personens uttryckliga samtycke ges till någon annan än interna, den gemensamma externa eller till externa rapporteringskanaler. Dessa myndigheter får lämna ut den rapporterande personens identitet om det är nödvändigt för handläggningen av en rapport enligt denna lag i en extern rapporteringskanal, för en polisanmälan, polisundersökning eller för behandling i domstol.

Enligt 2 mom. föreskrivs om sekretesskyldighet för en person som bistår en rapporterande personen. Personen som bistår i ett rapporteringsförfarande ska hemlighålla all information om rapporten som han eller hon fått i detta sammanhang.

Enligt skäl 76 i ingressen till direktivet bör medlemsstaterna säkerställa att behöriga myndigheter har lämpliga skyddsförfaranden inrättade för att behandla rapporter och för att skydda personuppgifter för de personer som omnämns i rapporten. Sådana förfaranden bör säkerställa att identiteten för den rapporterande personen, den berörda personen och de tredje personer som omnämns i rapporten, till exempel vittnen eller kollegor, skyddas i alla skeden av förfarandet. Enligt skäl 77 i ingressen till direktivet är det nödvändigt att personal inom den behöriga myndigheten som ansvarar för att handlägga rapporter, och personal från den behöriga myndigheten som har rätt till tillgång till den information som en rapporterande person lämnar, iakttar tystnadsplikt och konfidentialitet när de överför uppgifterna, både inom och utom den behöriga myndigheten. Detta gäller även när en behörig myndighet inleder en intern utredning eller genomför verkställighetsåtgärder i samband med rapporten.

I 3 mom. föreslås att interna, den gemensamma externa och externa rapporteringskanaler på förhand ska underrätta den rapporterande personen om utlämnandet av personens identitet i sådana fall som avses i 1 mom., om inte sådan information äventyrar en förundersökning eller rättegång som gäller ärendet. När den behöriga myndigheten underrättar den rapporterande personen om detta ska en skriftlig förklaring ges till att de sekretesskyddade uppgifterna ges ut.

I 4 mom. finns en hänvisning till att bestämmelser om varaktigheten för sekretessen och bestämmelser om en parts rätt att ta del av en handling finns i 24 och 13 §§ i offentlighetslagen för Åland.

9 § *Bestämmelser som inte ska tillämpas*. I den föreslagna bestämmelsen hänvisas till bestämmelser i visselblåsarlagen som inte ska tillämpas på Åland inom landskapets behörighet.

Enligt 1 punkten ska 2 § i visselblåsarlagen inte tillämpas. I stället ska 2 § i förevarande lagförslag tillämpas gällande lagstiftningens tillämpningsområde.

Enligt 2 punkten ska 3 § 11 punkten i visselblåsarlagen gällande definition av juridisk person som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en juridisk person i den offentliga sektorn inte tillämpas. Beträffande begreppet bestämmande inflytande, ska en myndighet anses ha bestämmande

inflytande i ett företag när myndigheten direkt eller indirekt kan utöva bestämmande inflytande i fråga om ägarförhållande, finansiellt deltagande eller regler som ska gälla företaget. En myndighet har bestämmande inflytande i ett företag till exempel när myndigheten ensam eller tillsammans med andra myndigheter har bestämmande inflytande på det sätt som avses i 1 kap. 5 § eller 6 § 2 mom. i bokföringslagen (FFS 1335/1997).

Enligt 3 punkten ska 5 § 3 punkten i visselblåsarlagen om tystnadsplikt för hälsovårdspersonal inte tillämpas. I stället ska 4 § i förevarande lagförslag tillämpas beträffande att visselblåsarlagen inom den åländska behörigheten inte ska tillämpas på sådana uppgifter som omfattas av tystnadsplikt för hälso- och sjukvårdspersonal.

Enligt 4 punkten ska 6 § 2 mom. 2, 3 och 5 punkterna i visselblåsarlagen om skydd för egenföretagare, aktieägare och ansvariga och tysta bolagsmän inte tillämpas inom den åländska lagstiftningsbehörigheten.

Enligt 5 punkten ska 8-10 §§ i visselblåsarlagen gällande skyldighet att inrätta interna rapporteringskanaler, utnämmandet av ansvariga aktörer samt gemensamma interna rapporteringskanaler inte tillämpas. I stället ska 5 § i förevarande lagförslag tillämpas beträffande skyldigheten att inrätta interna rapporteringskanaler.

Enligt 6 punkten ska 15 § i visselblåsarlagen om skyldighet att inrätta externa rapporteringskanaler inte tillämpas. I stället tillämpas 6 § i förevarande lagförslag gällande gemensam extern rapporteringskanal och externa rapporteringskanaler.

Enligt 7 punkten ska 19 § 1-6 mom. i visselblåsarlagen om sekretessskyldighet inte tillämpas. I stället tillämpas 8 § i denna lag.

Enligt 8 punkten ska 32 § 1-3 mom. i visselblåsarlagen om straffbestämmelser inte tillämpas. I stället tillämpas 12 § i denna lag.

10 § *Hänvisningar*. Den föreslagna bestämmelsen är av informativ karaktär. Hänvisningar görs till den landskapslagstiftning som ska tillämpas på Åland i stället för den rikslagstiftning som det hänvisas till i visselblåsarlagen.

Enligt 1 punkten ska hänvisningen till polislagen (FFS 872/2011) i 5 § i visselblåsarlagen avse landskapslagen (2021:12) om tillämpning på Åland av polislagen.

Enligt 2 punkten ska hänvisningen till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 616/2019) i 5 § i visselblåsarlagen avse landskapslagen (2019:74) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd.

11 § *Närmare bestämmelser*. Landskapsregeringen föreslår att landskapsregeringen ges förordningsfullmakt att vid behov anta en landskapsförordning av vilken det framkommer vilka tillsynsmyndigheter som är behöriga myndigheter och skyldiga att fungera som externa rapporteringskanaler i enlighet med 7 § i denna lag. De tillsynsmyndigheter som ska fungera som externa rapporteringskanaler inom sitt verksamhetsområde framkommer av 7 §. Den enskilde som rapporterar om överträdelser till en extern kanal behöver inte utreda vilken myndighet som är tillsynsmyndighet och extern rapporteringskanal, utan rapporterar till Landskapsrevisionen som är gemensam extern rapporteringskanal. Landskapsrevisionen fördelar rapporterna vidare till behörig tillsynsmyndighet och extern rapporteringskanal.

Med hänsyn till att det kan finnas behov av flexibilitet, t.ex. om det framöver beslutas att ytterligare områden eller unionsrättsakter ska omfattas av direktivets tillämpningsområde (jfr visselblåsarlagets skäl 19, 106 och 107) bör det dock vara möjligt för landskapsregeringen att utse ytterligare myndigheter till behöriga myndigheter och externa rapporteringskanaler eller ändra de befintliga myndigheternas ansvarsområden.

12 § *Straffbestämmelse*. Enligt 1 mom., som motsvarar 32 § 1 mom. i visselblåsarlagen, ska den som uppsåtligen rapporterar eller offentliggör felaktiga uppgifter dömas till böter om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

Enligt 2 mom. ska till straff för brott mot sekretesskyldigheten enligt 8 § i denna lag dömas enligt 38 kap. 1 § i strafflagen (FFS 39/1889) till sekretessbrott, för vilket böter eller fängelse i högst ett år kan utgå, eller enligt 38 kap. 2 § till sekretessförseelse, för vilket böter kan utgå, om inte gärningen utgör brott enligt 28 § i offentlighetslagen för Åland eller om inte strängare straff föreskrivs i något annat lagrum. Enligt 28 § i offentlighetslagen kan för brott mot tjänstehemlighet dömas till böter eller fängelse i högst två år. Om brottet begåtts genom oaktsamhet kan det dömas till brott mot tjänstehemlighet av oaktsamhet för vilket böter eller fängelse i högst sex månader kan utgå.

I 3 mom. ingår en information hänvisning till att bestämmelser om straff för dataskyddsbrott finns i 28 § i landskapslagen (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Bestämmelserna om straff för kommunikationshemlighet och grov kränkning av kommunikationshemlighet i 38 kap. 3 och 4 §§ i strafflagen ska tillämpas inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

13 § *Ikraftträdande*. Avsikten är att lagen ska träda i kraft så snart som möjligt. I enlighet med 20 § 2 mom. i självstyrelselagen föreslås därför att datumet för lagens ikraftträdelse lämnas öppen för landskapsregeringen att fatta beslut om.

Lagtext

Landskapsregeringen föreslår att följande lag antas.

L A N D S K A P S L A G **om tillämpning på Åland av lagen om skydd för personer som** **rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens** **lagstiftning och den nationella lagstiftningen**

I enlighet med lagtingets beslut föreskrivs:

1 §

Syfte

Lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen (FFS **), *visselblåsarlagen*, ska tillämpas på Åland med de avvikelser som anges i denna lag. Ändras visselblåsarlagen ska ändringen gälla på Åland från tidpunkten för dess ikraftträdande i riket, om inte annat följer av denna lag.

Genom denna lag genomförs Europaparlamentets och rådet direktiv (EU) 2019/1937 om skydd för personer som rapporterar om överträdelser om unionsrätten, nedan *visselblåsardirektivet*.

2 §

Tillämpningsområde

Inom landskapets lagstiftningsbehörighet ska det skydd som föreskrivs om i visselblåsarlagen gälla tjänstemän vid landskapets och kommunernas myndigheter, Ålands lagting, landskapets affärsverk samt vid juridiska personer som ägs av eller står under bestämmande inflytande av landskaps- eller kommunala myndigheter, som rapporterar om brott, överträdelser, missbruk eller annan handling eller underlåtenhet som ska betraktas som brott mot en direkt tillämplig unionsrättsakt inom tillämpningsområdet för visselblåsardirektivet eller landskapslagstiftning som genomför eller kompletterar en unionsrättsakt inom tillämpningsområdet för visselblåsardirektivet, på följande lagstiftningsområden:

- 1) offentlig upphandling,
- 2) produktsäkerhet och produktöverensstämmelse,
- 3) transportsäkerhet,
- 4) miljöskydd,
- 5) livsmedel- och fodersäkerhet samt djurs hälsa och välbefinnande,
- 6) folkhälsa,
- 7) skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

Det skydd som det föreskrivs om i visselblåsarlagen ska inom landskapets lagstiftningsbehörighet även gälla tjänstemän som rapporterar om missbruk eller överträdelser som gäller Europeiska unionens stödordningar och regler om statligt stöd samt beträffande stöd som beviljas enbart av landskapets medel.

Denna lag ska även tillämpas då en förvaltningsuppgift utförs av landskaps- och kommunal myndighet med stöd av 30 § i självstyrelselagen.

Förutsättningen för tillämpningen av denna lag är att den rapport som avses i 1 mom. gäller en handling eller underlåtenhet som kan leda till fängelsestraff, böter eller administrativa påföljder av straffkaraktär, eller allvarligt kan äventyra fullföljandet av de mål med ovannämnda lagstiftning som är av allmänt intresse.

3 §

Förhållande till annan lagstiftning

Bestämmelserna i denna lag ska tillämpas till den del något annat inte föreskrivs i annan landskapslagstiftning.

4 §

Undantag från tillämpningsområdet

Inom landskapets lagstiftningsbehörighetsområde ska denna lag inte tillämpas på sådana uppgifter som omfattas av tystnadsplikt för hälso- och sjukvårdspersonal enligt 21 § i offentlighetslagen (2021:79) för Åland.

5 §

Interna rapporteringskanaler

Följande juridiska personer är skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering om överträdelser och för behandling och uppföljning av rapporterna:

1) Landskapets myndigheter, landskapets affärsverk samt till Ålands lagting ansluten förvaltning som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande,

2) kommuner och kommunalförbund som regelbundet har minst 50 personers anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande eller har minst 10 000 invånare, och

3) andra juridiska personer inom den offentliga sektorn som ägs av eller står under bestämmande inflytande av myndighet som avses i 1 och 2 punkten och som regelbundet har minst 50 personer anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande.

Den juridiska personen kan ordna en intern rapporteringskanal själv eller genom att anlita någon annan offentlig eller privat tjänsteleverantör. De interna rapporteringskanalerna ska kunna användas av alla personer som är anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande hos den juridiska personen. De interna rapporteringskanalerna ska även kunna användas av volontärer, praktikanter och av verkställande direktörer och personer som hör till styrelsen för en juridisk person som ägs av eller står under bestämmande inflytande av en landskaps- eller kommunal myndighet. Den person, enhet eller tjänsteleverantör som utses för behandlingen och uppföljningen av rapporterna ska kunna sköta sina uppgifter opartiskt och oberoende.

Kommuner och kommunalförbund får dela på interna rapporteringskanaler och ansvara för deras verksamhet tillsammans under förutsättning att de delade interna rapporteringskanalerna skiljer sig från och är oberoende i förhållande till de externa rapporteringskanalerna.

6 §

Gemensam extern rapporteringskanal

Inom ramen för landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet och förvaltningsbehörighet enligt 30 § i självstyrelselagen ska Landskapsrevisionen upprätthålla en gemensam extern rapporteringskanal på Åland. Landskapsrevisionen ska centraliserat ta emot rapporter och överföra anmälningarna till de behöriga myndigheter som avses i 7 §.

Landskapsrevisionen ska inrätta och driva den gemensamma externa rapporteringskanalen på det sätt som följer av 16 § 1 och 2 mom. i visseblåsarlagen och se till att rapporter kan lämnas samt att mottagandet av rapporter bekräftas på det sätt som följer av 16 § 3 mom. och 17 § 1 mom. 1 punkten i den lagen. Landskapsrevisionen ska även ansvara för de uppgifter som framkommer av 16 § 6 mom. i sistnämnda lag.

7 §

Externa rapporteringskanaler

De myndigheter som ansvarar för tillsynen över den lagstiftning som avses i 2 § 1 mom. ska inom sitt verksamhetsområde verka som externa rapporteringskanaler och fungera som behöriga myndigheter i enlighet med visseblåsarlagen. 16 § 3 mom. och 17 § 1 mom. 1 punkten i visseblåsarlagen ska dock inte tillämpas av de externa rapporteringskanalerna.

De externa rapporteringskanalerna ska ta emot rapporter från den gemensamma externa rapporteringskanalen och lämna återkoppling till den rapporterade personen samt vidta nödvändiga uppföljningsåtgärder till följd av rapporten. De externa rapporteringskanalerna ska tillse att det finns tillräckligt med resurser för att ta emot och behandla rapporter.

8 §

Sekretesskyldighet

Den som vid behandlingen av rapporter enligt denna lag har fått kännedom om en rapporterares identitet är skyldig att hemlighålla informationen. Information om den rapporterares identitet får inte utan personens uttryckliga samtycke ges till någon annan än de myndigheter som avses i 5-7 §§. De myndigheter i 5-7 §§ som fått den sekretessbelagda informationen får lämna ut den rapporterares identitet om det är nödvändigt för handläggningen av en rapport enligt denna lag i en extern rapporteringskanal, för en polisanmälan, polisundersökning eller för behandling i domstol.

En person som bistår den rapporterares person i ett rapporteringsförfarande ska hemlighålla de uppgifter om rapporten som han eller hon fått i detta sammanhang.

De myndigheter som avses i 5-7 §§ ska på förhand underrätta den rapporterares person om utlämnandet av personens identitet i sådana fall som avses i 1 mom., om inte sådan information äventyrar en förundersökning eller rättegång som gäller ärendet. När den behöriga myndigheten underrättar den rapporterares person om detta ska en skriftlig förklaring ges till att de sekretesskyddade uppgifterna ges ut.

Varaktigheten för sekretessen och bestämmelser om en parts rätt att ta del av en handling finns i 24 och 13 §§ i offentlighetslagen för Åland.

9 §

Bestämmelser som inte ska tillämpas

Inom landskapets behörighet ska följande bestämmelser i visseblåsarlagen inte tillämpas:

- 1) 2 §. I stället tillämpas 1 § i denna lag beträffande tillämpningsområdet för denna lag.
- 2) 3 § 10 punkten.
- 3) 5 § 3 punkten. I stället tillämpas 4 § i denna lag.
- 4) 6 § 2 mom. 2, 3 och 5 punkterna.
- 5) 8-10 §§. I stället tillämpas 4 § i denna lag beträffande skyldighet att inrätta interna rapporteringskanaler.
- 6) 15 §. I stället tillämpas 6 § i denna lag beträffande gemensam extern rapporteringskanal.
- 7) 19 § 1-6 mom. I stället tillämpas 8 § i denna lag gällande sekretesskyldighet.
- 8) 32 §. I stället tillämpas 12 § i denna lag gällande straffbestämmelser.

10 §

Hänvisningar

Inom landskapets behörighet ska hänvisningen till

- 1) polislagen (FFS 872/2011) i 5 § i visselblåsarlagen avse landskapslagen (2021:12) om tillämpning på Åland av polislagen,
- 2) lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 616/2019) i 5 § i visselblåsarlagen avse landskapslagen (2019:74) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd.

11 §

Närmare bestämmelser

Landskapsregeringen kan genom landskapsförordning närmare föreskriva om vilka myndigheter som är behöriga myndigheter och externa rapporteringskanaler i enlighet med 7 § i denna lag.

12 §

Straff

Den som uppsåtligen rapporterar eller offentliggör felaktiga uppgifter ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas till böter.

Till straff för brott mot sekretesskyldigheten enligt 8 § i denna lag döms enligt 38 kap. 1 eller 2 §§ i strafflagen (FFS 39/1889), om inte gärningen utgör brott enligt 28 § i offentlighetslagen för Åland eller om inte strängare straff föreskrivs i något annat lagrum.

Bestämmelser om straff för dataskyddsbrott finns i 28 § i landskapslagen (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Bestämmelserna om straff för kränkning av kommunikationshemlighet och för grov kränkning av kommunikationshemlighet i 38 kap. 3 och 4 §§ i strafflagen ska tillämpas inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

13 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den

Mariehamn den

L a n t r å d

Föredragande minister

Bilaga allmänna motiveringen

	EU-rättsakt	Landskapslagstiftning	Tillsynsmyndighet jämte extern rapporteringskanal
1.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner	Landskapslag (2017:80) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling	Upphandlingsinspektionen
2.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG	Landskapslag (2017:80) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling	Upphandlingsinspektionen
3.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verk samma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG	Landskapslag (2017:80) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling	Upphandlingsinspektionen
4.	Rådets direktiv 92/13/EEG av den 25 februari 1992 om samordning av lagar och andra författningar om gemenskapsregler om upphandlingsförfaranden tillämpade av företag och verk inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna	Landskapslag (2017:80) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling	Upphandlingsinspektionen
5.	Rådets direktiv 89/665/EEG av den 21 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten	Landskapslag (2017:80) om tillämpning på Åland av riksförfattningar om offentlig upphandling	Upphandlingsinspektionen
6.	Europaparlamentets och rådets direktiv	Landskapslag (1988:8) om	Ålands miljö- och

	2001/95/EG av den 3 december 2001 om allmän produktsäkerhet	tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om konsumentssäkerhet	hälsoskyddsmyndighet
7.	Unionens harmoniseringslagstiftning avseende industriprodukter, inklusive märkningskrav, med undantag av livsmedel, foder, humanläkemedel och veterinärmedicinska läkemedel, levande växter och djur, produkter av mänskligt ursprung samt produkter av växter och djur med direkt koppling till deras framtida fortplantning, enligt förteckningen i bilagorna I och II till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011	Landskapslag (2017:37) om marknadskontrollen av vissa produkter LF 30/2020-21 (ej slutbehandlat av lagtinget)	Landskapsregeringen Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (kemikalier, tobak, farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning)
8.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon (Ramdirektiv) Ersatt fr.o.m. 1.9.2020 av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/858 av den 30 maj 2018 om godkännande av och marknadskontroll över motorfordon och släpfordon till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska	Se LF 22/2020-21. LTB 93/2021 träder i kraft 1.1.2022. Landskapslagen (2017:37) om marknadskontroll ska tillämpas gällande landskapslagen (:) om tillämpning av fordonslagen.	Landskapsregeringen (marknadskontrollmyndighet) Fordonsmyndigheten (tillsynsmyndighet gällande installation av tekniska enheter)

	enheter som är avsedda för sådana fordon, om ändring av förordningarna (EG) nr 715/2007 och (EG) nr 595/2009 samt om upphävande av direktiv 2007/46/EG (Text av betydelse för EES.)		
9.	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 av den 21 oktober 2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik och om upphävande av rådets direktiv 96/26/EG	Landskapslagen (1976:33) om yrkesmässig trafik.	Ålands polismyndighet
10.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/68/EG av den 24 september 2008 om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar	-Landskapslag (1976:34) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om transport av farliga ämnen -Landskapsförordning (2009:39) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om transport av farliga ämnen	Ålands polismyndighet
11.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/99/EG av den 19 november 2008 om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser	-Landskapslag (2008:124) om miljöskydd -Landskapslag (1998:82) om naturvård -Vattenlag (1996:61) för landskapet Åland -Landskapslag (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag -Landskapslag (2007:98) om tillämpning i landskapet	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (tillsyn LL om miljöskydd, vattenlagen för landskapet Åland, LL om tillämpning av rikets avfallslag, LL om tillämpning av riksförfattningar om kemikalier) Landskapsregeringen (tillsyn naturreservat

		Åland av riksförfattningar om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor -Landskapslag (1990:32) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier	och naturminnen enligt LL om naturvård, tvärvillkor enligt vattenlagen, producentansvar enligt LL om tillämpning av rikets avfallslag, hantering farliga kemikalier och explosiva varor enligt LL om tillämpning av riksförfattningar om säkerhet vid hantering av kemikalier och explosiva varor, LL om tillämpning av riksförfattningar om kemikalier)
12.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG	Republikens presidents förordning (2013:20) om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som gäller handel med utsläppsrätter avseende växthusgaser	Energimarknadsverket
13.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG	-Ellagen (1982:38) för landskapet Åland - Landskapsförordning (1999:65) om elmarknaden - Landskapsförordning (2006:78) om tillämpning i landskapet av riksförfattningar om certifiering. (FFS 233/2005 och 1357/2003) - Landskapslagen (2006:77)	Ålands Energimyndighet

		<p>om tillämpning i landskapet av lagen om certifiering och angivande av elens ursprung, rikets lag om certifiering och angivande av elens ursprung (FFS 1129/2003)</p> <p>- Landskapslag (2011:111) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om främjande av användningen av biodrivmedel för transport (FFS 446/2007)</p>	
14.	<p>Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG</p>	<p>-Landskapslag (2015:102) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om elmarknaden</p> <p>- Landskapslag (2015:103) om Ålands energimyndighet</p> <p>- Landskapslag (2006:77) om tillämpning i landskapet av lagen om certifiering och angivande av elens ursprung</p> <p>-Landskapslag (2016:20) om energieffektivitet.</p>	Ålands Energi-myndighet
15.	<p>Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor</p>	<p>-Landskapslag (2018:41) om tillämpning på Åland av rikslagstiftning om biodrivmedel och flytande biobränsle samt om minskning</p>	Ålands energi-myndighet

		<p>av växthusgasutsläpp från vissa drivmedel</p> <p>-Landskapslag (2011:111) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om främjande av användningen av biodrivmedel för transport</p> <p>-Landskapslag (2015:102) om tillämpning i landskapet land av riksförfattningar om Elmarknaden</p> <p>-Landskapslag (2015:103) om Ålands energimyndighet</p> <p>-Landskapslag (2006:77) tillämpning i landskapet av lagen om certifiering och angivande av elens ursprung</p> <p>-Landskapslag (2016:20) om energieffektivitet</p>	
16.	<p>Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv</p>	<p>Landskapslag (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag</p>	<p>Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet</p> <p>Landskapsregeringen (tillsyn producentansvar)</p>
17.	<p>Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/81/EG av den 23 oktober 2001 om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar</p> <p>Direktivet har upphävts genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14</p>	<p>Landskapslagen om miljöskydd</p>	<p>Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet</p>

	december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG		
18.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/49/EG av den 25 juni 2002 om bedömning och hantering av omgivningsbuller	Landskapsförordning (2018:78) om tillämpning på Åland av statsrådet förordning om bullerutredningar och handlingsplaner för bullerbekämpning	Landskapsregeringen
19.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador	Landskapsförordning 2009:59 om avhjälpande av vissa miljöskador	Landskapsregeringen (tillsyn enligt naturvårdslagen, tvärvillkor enligt vattenlagen) Ålands miljö- och hälso- skyddsmyndighet (vattenlagen)
20.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/35/EG av den 7 september 2005 om föroreningar förorsakade av fartyg och införandet av sanktioner för överträdelser	-Landskapslagen om miljöskydd, -Vattenlagen för landskapet Åland -Landskapslagen (1977:16) om bekämpande av oljeskador	Landskapsregeringen (LL bekämpande av oljeskador) Ålands miljö- och hälso- skyddsmyndighet (vattenlagen, LL om miljöskydd)
21.	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 166/2006 av den 18 januari 2006 om upprättande av ett europeiskt register över utsläpp och överföringar av föroreningar och om ändring av rådets direktiv 91/689/EEG och 96/61/EG	Landskapslagen (2008:124) om miljöskydd.	Ålands miljö- och hälso- skyddsmyndighet
22.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/33/EG av den 23	Landskapslag (2017:80) om	Upphandlingsinspektionen

	april 2009 om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon	tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling.	
23.	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet		Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet
24.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/126/EG av den 21 oktober 2009 om återvinning av bensenångor steg II, vid tankning av motorfordon på bensinstationer	Landskapsförordning (2001:38) om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande åtgärder mot förorening av luften, genom vilken statsrådets förordning om återvinning av bensenångor vid distributionsstationer (FFS 1085/2011) gäller på Åland.	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet
25.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU av den 22 oktober 2014 om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen	Landskapslag (2017:73) om tillämpning på Åland av lagen om distribution av alternativa trafikbränslen	Landskapsregeringen
26.	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2193 av den 25 november 2015 om begränsning av utsläpp till luften av vissa föroreningar från medelstora förbränningsanläggningar	Landskapslagen om miljöskydd	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet
27.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningsrisker	Vattenlagen för landskapet Åland	Landskapsregeringen

28.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG av den 16 december 2008 om miljö-kvalitetsnormer inom vattenpolitikens område och ändring och senare upphävande av rådets direktiv 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG och 86/280/EEG, samt om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG	Vattenförordningen (2010:93) för landskapet Åland	Landskapsregeringen
29.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt	LL (2018:31) om miljökonsekvensbedömning och miljöbedömning	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet
30.	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1007/2009 av den 16 september 2009 om handel med sälprodukter		Ålands polismyndighet
31.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar	Jaktlag (1985:31) för landskapet Åland	Landskapsregeringen Ålands polismyndighet
32.	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter	Landskapslag (1998:82) om naturvård	Landskapsregeringen
33.	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning	Landskapslag (1990:32) om tillämpning riks-författningar om kemikalier	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet och landskapsregeringen

	(EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG		
34.	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/848 av den 30 maj 2018 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 834/2007		Landskapsregeringen
35.	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet	Landskapslagen (2021:26) om tillämpning av växtskyddslagen	Landskapsregeringen
36.	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag")	Riksbehörighet enligt SjL 27 § p. 31 (förbud införande djur och djurprodukter.) Åland förvaltningsbehörigheten enligt SjL 30 § p. 9. Lag om djursjukdomar (FFS 76/2021)	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, landskapsregeringen
37.	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002	Riksbehörighet enligt SjL 27 § p. 31 (förbud införande djur och djurprodukter) Åland förvaltningsbehörigheten enligt SjL 30 § p.9. Lag om animaliska biprodukter FFS 517/2015	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, landskapsregeringen

	(förordning om animaliska biprodukter)		
38.	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll)	Landskapslag (2007:26) om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet
39.	Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur	Djurskyddslag (1998:95) för landskapet	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet Ålands polismyndighet Landskapsregeringen
40.	Rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande	Djurskyddslag (1998:95) för landskapet Åland	Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

	förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97		Ålands polismyndighet Landskapsregeringen
41.	Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning		Ålands miljö- och hälso- skyddsmyndighet Ålands polis- myndighet Landskapsrege- ringen
42.	Rådets direktiv 1999/22/EG av den 29 mars 1999 om hållande av vilda djur i djurparker	Djurskyddslag (1998:95) för landskapet Åland	Ålands miljö- och hälso- skyddsmyndig- het Ålands polis- myndighet Landskapsrege- ringen
43.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål	Landskapslag (2013:75) om tillämpning av lagen om skydd av djur som används för veten- skapliga ända- mål eller under- visningsändamål	Landskapsrege- ringen
44.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpningen av patienträttigheter vid grän- söverskridande hälso- och sjukvård	Landskapslag (2014:28) om tillämpning på Åland av lagen om gränsöver- skridande hälso- och sjukvård	Landskapsrege- ringen
45.	Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU av den 3 april 2014 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av to- baksvaror och relaterade produkter och om upphä- vande av direktiv 2001/37/EG	Landskapslag (1978:52) om tobak och relate- rade produkter	Ålands miljö- och hälso- skyddsmyndig- het

46.	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)	Landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen	Datainspektionen
-----	---	--	------------------
